

Informacja dotycząca
adekwatności kapitałowej
Grupy Kapitałowej
Banku Ochrony Środowiska S.A.
na 31 grudnia 2008

Warszawa, 23 lipca 2009

SPIS TREŚCI:

WSTĘP	3
SŁOWNIK.....	4
CELE I ZASADY POLITYKI ZARZĄDZANIA RYZYKIEM.....	5
INFORMACJE DOTYCZĄCE STOSOWANIA NORM OSTROŻNOŚCIOWYCH	23
INFORMACJE DOTYCZĄCE FUNDUSZY WŁASNYCH	25
INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZESTRZEGANIA WYMOGÓW KAPITAŁOWYCH	28
INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA KREDYTOWEGO	34
INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA KREDYTOWEGO KONTRAHENTA.....	40
INFORMACJE W ZAKRESIE STOSOWANIA METODY STANDARDOWEJ.....	43
INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA OPERACYJNEGO	45
INFORMACJE W ZAKRESIE EKSPOZYCJI KAPITAŁOWYCH NIEUWZGLĘDNIONYCH W PORTFELU HANDLOWYM	46
INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ W KSIĘDZE BANKOWEJ.....	48
INFORMACJE W ZAKRESIE WYMOGÓW KAPITAŁOWYCH NA EKSPOZYCJE SEKURYTYZACYJNE	49
INFORMACJE W ZAKRESIE TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO	50

WSTĘP

Niniejszy dokument został opracowany celem spełnienia wymogów wynikających z Uchwały KNB Nr 6/2007 z dnia 13 marca 2007 roku w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłaszaniu.

Informacje ogłaszane na podstawie Uchwały KNB Nr 6/2007 przeznaczone są dla uczestników rynku, a także innych podmiotów bądź osób zainteresowanych zakresem ogłaszanych informacji.

Są one ogłaszane z częstotliwością roczną na podstawie danych skonsolidowanych, wg stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku, nie później niż w terminie 30 dni od dnia zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Banku, z zastrzeżeniem, że częstotliwość ogłaszania całości lub części informacji może ulec zwiększeniu, jeśli będzie to służyło większej dyscyplinie rynkowej. Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy, na którym zatwierdzono Roczne Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe Grupy Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A., odbyło się w dniu 25 czerwca 2009 roku. Dane ilościowe w zakresie adekwatności kapitałowej pochodzą ze skorygowanego sprawozdania COREP dla Grupy Kapitałowej Banku według stanu na 31.12.2008 r.

Ze względu na fakt, że w Informacji prezentowane są dane według stanu na 31.12.2008 r. Informacja odwołuje się do Uchwał Komisji Nadzoru Bankowego, które obowiązywały na 31.12.2008 r.¹

Informacje są ogłaszane za każdy rok obrotowy lub w przypadku większej częstotliwości ujawniania informacji – za każdy okres objęty ujawnieniem. Informacje te podlegają weryfikacji w ramach wewnętrznych procesów kontrolnych Banku Ochrony Środowiska S.A.

Informacje oraz polityka informacyjna dostępne są w wersji elektronicznej na stronie internetowej Banku Ochrony Środowiska S.A. Informacje te są ogólnie dostępne dla wszystkich uczestników rynku.

Szczegółowy zakres informacji zgodny z wymogami Uchwały KNB Nr 6/2007 określany jest przez Zarząd Banku BOŚ S.A. za każdy okres objęty ogłaszaniem w/w informacji.

¹ W dniu 17 grudnia 2008 r. przyjęte zostały w miejsce Uchwał Komisji Nadzoru Bankowego Uchwały Komisji Nadzoru Finansowego, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2009 r.

SŁOWNIK

Przez używane w dalszej części niniejszego dokumentu pojęcia należy rozumieć:

- 1) **Uchwała KNB Nr 1/2007** – rozumie się przez to Uchwałę KNB Nr 1/2007 z dnia 13 marca 2007r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, w tym zakresu i warunków stosowania metod statystycznych oraz zakresu informacji załączanych do wniosków o wydanie zgody na ich stosowanie, zasad i warunków uwzględniania umów przelewu wierzytelności, umów o subpartycypację, umów o kredytowy instrument pochodny oraz innych umów niż umowy przelewu wierzytelności i umowy o subpartycypację, na potrzeby wyznaczania wymogów kapitałowych, warunków, zakresu i sposobu korzystania z ocen, nadawanych przez zewnętrzne instytucje oceny wiarygodności kredytowej oraz agencje kredytów eksportowych, sposobu i szczegółowych zasad obliczania współczynnika wypłacalności banku, zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu wymogów kapitałowych i współczynnika wypłacalności oraz określania dodatkowych pozycji bilansu banku ujmowanych łącznie z funduszami własnymi w rachunku adekwatności kapitałowej oraz zakresu, sposobu i warunków ich wyznaczania,
- 2) **Uchwała KNB nr 2/2007** - rozumie się przez to Uchwałę KNB nr 2/2007 z dnia 13 marca 2007r. w sprawie innych pomniejszych funduszy podstawowych, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy podstawowych banku, innych pozycji bilansu banku zaliczanych do funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków ich zaliczania do funduszy uzupełniających banku, pomniejszych funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszania o nie funduszy uzupełniających banku; oraz zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu funduszy własnych,
- 3) **Uchwała KNB nr 4/2007** - rozumie się przez to Uchwałę KNB nr 4/2007 z dnia 13 marca 2007 roku w sprawie zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez Banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymania kapitału wewnętrznego,
- 4) **Uchwała KNB Nr 6/2007** – rozumie się przez to Uchwałę KNB Nr 6/2007 z dnia 13 marca 2007 roku w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłaszaniu,
- 5) **Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 14 kwietnia 2006 r.** – rozumie się przez to Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 14 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych oraz maksymalnej wysokości kredytów, pożyczek i wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych,
- 6) **Bank** – rozumie się Bank Ochrony Środowiska S.A.,
- 7) **DM BOŚ S.A.** – rozumie się przez to Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A.,
- 8) **Grupa** – rozumie się Grupę Kapitałową obejmującą Bank Ochrony Środowiska S.A. oraz Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A.

INFORMACJE OGÓLNE

CELE I ZASADY POLITYKI ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

1. Struktura organizacyjna i zasady zarządzania ryzykiem Banku Ochrony Środowiska S.A.

Zarządzanie poszczególnymi rodzajami ryzyka w Grupie Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A. obejmującej Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A. oraz Bank Ochrony Środowiska S.A. realizowane jest na podstawie pisemnych wewnętrznych przepisów Banku zatwierdzonych przez Zarząd i Radę Nadzorczą Banku dotyczących identyfikacji, pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka. Procedury, o których mowa powyżej podlegały okresowemu przeglądowi celem dostosowania ich do „apetytu na ryzyko” Banku, profilu ryzyka Banku oraz zmian otoczenia gospodarczego, w którym Bank działał.

W Banku sprawowany jest nadzór nad ryzykiem, w tym również ryzykiem związanym z działalnością podmiotów zależnych. Zarząd Banku, wykonując uprawnienia właścicielskie wynikające z tytułu uczestnictwa Banku w kapitale zakładowym spółki zależnej poprzez uczestnictwo w organach tej spółki, tworzył regulacje w zakresie dotyczącym zasad zarządzania ryzykiem w spółce zależnej.

Za prawidłowe funkcjonowanie systemu zarządzania ryzykiem w Banku odpowiadają:

Rada Nadzorcza Banku – w zakresie uchwalania strategii rozwoju Banku, w tym misji rynkowej i ogólnego poziomu ryzyka, przyjmuje system zarządzania ryzykiem, zatwierdza zasady ostrożnego i stabilnego zarządzania, zatwierdza polityki dotyczące poszczególnych rodzajów ryzyka, zasady polityki informacyjnej oraz wewnętrzne procedury dotyczące procesów szacowania kapitału wewnętrznego i zarządzania kapitałem. Rada Nadzorcza odpowiedzialna jest również za egzekwowanie sprawnego funkcjonowania systemu kontroli wewnętrznej w zakresie zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka.

Zarząd Banku – w zakresie stworzenia i funkcjonowania całego systemu zarządzania ryzykiem na poziomie adekwatnym do prowadzonej działalności poprzez przyjęcie i wdrożenie struktur, procedur i narzędzi niezbędnych do aktywnego oraz efektywnego zarządzania ryzykiem. Zarząd podejmuje decyzje kredytowe w przypadku, gdy wartość przedmiotu decyzji kredytowej przewyższa limity uprawnień przyznane Komitetowi Kredytowemu; zatwierdza przyjęte w Banku rodzaje limitów wewnętrznych oraz ich wysokość, raz na kwartał przekazuje Radzie Nadzorczej syntetyczną informację o poziomie i profilu ryzyka oraz zmianach w sposobie jego zarządzania.

Komitet Kredytowy Centrali – w zakresie podejmowania będących w jego kompetencji decyzji kredytowych oraz przyznawania limitów zaangażowania kredytowego, a także wydawania opinii kredytowych.

Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami – w zakresie sprawowania bieżącego nadzoru nad funkcjonowaniem systemu zarządzania ryzykiem, zapewnia adekwatność istniejących struktur, procedur, a także narzędzi wykorzystywanych w procesie zarządzania ryzykiem do poziomu ryzyka w Banku. Komitet odpowiada także za kontrolowanie ekspozycji Banku na ryzyko, definiuje skalę i strukturę portfeli: aktywów przeznaczonych do obrotu, dostępnych do sprzedaży oraz aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności, opiniuje projekty regulacji

oraz określa wytyczne w zakresie operacyjnego zarządzania ryzykiem oraz kształtowania struktury aktywów i pasywów, zgodnie z przyjętą Polityką i Planem finansowym Banku. Komitet może podejmować decyzje, jeżeli w posiedzeniu uczestniczy Członek Zarządu. Komitet przynajmniej raz na kwartał, informuje Zarząd Banku o poziomie nadzorowanego ryzyka oraz proponowanych zmianach w sposobie zarządzania ryzykiem.

Komitet Ryzyka Operacyjnego – w zakresie nadzoru nad ryzykiem operacyjnym, przyjmuje i zatwierdza określone rozwiązania metodologicznych i organizacyjnych dotyczących zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz nadzoruje implementację i aktualizację zasad zarządzania ciągłością działania Banku.

Departament Audytu i Kontroli Wewnętrznej – w zakresie przeprowadzania audytu prawidłowości zarządzania ryzykiem w Banku oraz procesu szacowania kapitału wewnętrznego.

Departament Analiz i Informacji Zarządczej – w zakresie ustalania poziomu i struktury oprocentowania produktów kredytowych i depozytowych Banku, prognozowania wpływu zmian stóp procentowych w Banku na wynik odsetkowy oraz koordynowania opracowywania projektów Uchwał w sprawie oprocentowania środków pieniężnych, kredytów i pożyczek w BOŚ S.A.

Departament Ryzyka Finansowego – w zakresie bieżącego monitorowania poziomu ryzyka rynkowego, płynności, ryzyka operacyjnego, portfelowego ryzyka kredytowego oraz ryzyka koncentracji branżowej, opracowywania i wdrażania metod i narzędzi w zakresie zarządzania tymi ryzykami, analiz adekwatności kapitałowej i szacowania kapitału wewnętrznego, inicjowania procesów modernizujących system zarządzania ryzykiem. Departament Ryzyka Finansowego odpowiada za opracowywanie raportów i analiz w zakresie ekspozycji Banku na ryzyko i adekwatności kapitałowej oraz za sporządzanie i wysyłanie do NBP sprawozdawczości obligatoryjnej COREP zgodnie z wdrożonymi wymogami nadzorczymi; tworzenie i doskonalenie metod identyfikacji i pomiaru ryzyk bankowych na potrzeby szacowania kapitału wewnętrznego.

Poziom i profil wymienionych powyżej ryzyk jest regularnie raportowany Radzie Nadzorczej Banku, Zarządowi Banku oraz Komitetowi Zarządzania Aktywami i Pasywami.

Departament Skarbu – w zakresie bieżącego zarządzania ryzykiem rynkowym oraz bieżącego zarządzania płynnością poprzez przeprowadzanie (w ramach przyznaných limitów) transakcji na rynku pieniężnym i walutowym.

Departament Ryzyka Kredytowego – w zakresie opracowania, wdrożenia i aktualizacji zasad oceny ryzyka kredytowego, określenia oraz koordynowania wdrożenia zasad wyceny portfela kredytowego, zarządzanie prawnymi zabezpieczeniami transakcji kredytowych, określenie zasad podejmowania decyzji kredytowych, weryfikację wycen nieruchomości przyjmowanych na zabezpieczenie spłaty, monitorowanie jakości portfela kredytowego.

Departament Operacji Kredytowych – za dokonanie oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców i ryzyka transakcji, bieżące monitorowanie sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców, opracowywanie projektów decyzji kredytowych, wydawanie rekomendacji do podejmowania decyzji kredytowych, monitorowanie klienta i transakcji kredytowej.

Departamenty Centrali Banku – w zakresie identyfikacji, pomiaru, monitorowania i raportowania poszczególnych rodzajów ryzyka, przygotowania stosownych pisemnych polityk, strategii oraz procedur w zakresie zarządzania danym rodzajem ryzyka, oceny poziomu istotności poszczególnych rodzajów ryzyka. Departamenty monitorują również

najważniejsze wielkości pozwalające ocenić stopień zagrożenia, na jaki narażony był Bank w określonych obszarach funkcjonowania.

Wszyscy pracownicy Banku, zgodnie z zakresem odpowiedzialności i zadań, którzy odpowiadali za utrzymanie akceptowanego przez Bank poziomu ryzyka w procesie realizacji bieżących czynności.

2. Strategie i procesy zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka

Celem funkcjonującej w Banku strategii zarządzania ryzykiem było wypełnienie wymagań zawartych w Uchwale KNB nr 4/2007 oraz zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania Banku poprzez:

- określenie celów i zakresu zarządzania ryzykiem,
- organizację systemu zarządzania ryzykiem ze szczegółowym podziałem kompetencji pomiędzy organy Banku biorące udział w procesie zarządzania ryzykiem,
- wprowadzenie systemu limitów wewnętrznych, na który składają się limity wewnętrzne w zakresie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz limity wewnętrzne w zakresie adekwatności kapitałowej,
- objęcie wewnętrznym system sprawozdawczości zarządczej obszarów działalności Banku związanych z zarządzaniem ryzykiem i rachunkiem adekwatności kapitałowej,
- system funkcjonalnej kontroli wewnętrznej w systemie zarządzania ryzykiem.

2.1 Ryzyko finansowe

2.1.1. Proces zarządzania ryzykiem finansowym

W Banku Ochrony Środowiska S.A. pod pojęciem ryzyka finansowego przyjmuje się: ryzyko płynności, ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej, oraz ryzyko rynkowe w księdze handlowej (w tym – ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe).

Ryzyko płynności

W BOŚ S.A. płynność definiowana jest jako zdolność Banku do finansowania - w sposób zgodny z wymogami prawa i określony w Planie finansowym Banku - aktywów i do terminowego wywiązywania się ze zobowiązań płatniczych oraz utrzymania wypłacalności w toku normalnej działalności Banku, w sytuacji obniżenia poziomu depozytów, jak również w przypadku innych niespodziewanych warunków.

Celem zarządzania ryzykiem płynności w Banku jest takie kształtowanie struktury zapadalności aktywów i wymagalności pasywów / pozycji pozabilansowych by, przy możliwie najwyższym poziomie dochodowości posiadanej struktury bilansu i pozabilansu oraz zgodnie z przyjętym w Banku apetytem na ryzyko płynności, Bank terminowo wywiązywał się ze swoich zobowiązań.

Bank zapewnia zdolność do regulowania zobowiązań m.in. poprzez:

- utrzymywanie odpowiednich zasobów łatwo dostępnych środków lub szybko zbywalnych (tj. w terminie do 30 dni) aktywów,
- zapewnienie odpowiedniego zrównoważenia przyszłych przepływów pieniężnych,

- utrzymywanie odpowiednio zróżnicowanej bazy depozytowej, zarówno w kategoriach oferowanych instrumentów, ich terminów, wysokości i struktury oprocentowania, dostosowanej do specyfiki obsługiwanych klientów,
- przeprowadzanie transakcji typu FX SWAP w celu pozyskania:
 - a) funduszy trudnych do uzyskania na rynku lokalnym,
 - b) waluty obcej po koszcie niższym niż koszt jej uzyskania na rynku za pomocą depozytów.

Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej

Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej jest rozumiane jako niebezpieczeństwo negatywnego wpływu zmian stóp procentowych na prognozowany wynik finansowy i sytuację finansową Banku.

Zgodnie z przyjętą w BOŚ S.A. definicją, księga bankowa obejmuje te pozycje bilansowe i pozabilansowe, które nie zostały zakwalifikowane do księgi handlowej, w tym w szczególności:

- kredyty,
- depozyty,
- papiery wartościowe znajdujące się w portfelu inwestycyjnym Banku.

W księdze bankowej ujmowane są również transakcje jednodniowe, służące finansowaniu pozycji w księdze handlowej (za wyjątkiem pozycji finansujących transakcje w księdze handlowej, zawierane bezpośrednio na rynku międzybankowym).

Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej obejmuje cztery podstawowe kategorie:

- ryzyko dochodu (ryzyko luki stopy procentowej) – ryzyko to wynika z niedopasowania terminów zapadalności / wymagalności oraz terminów przeszacowania odsetkowych aktywów / pasywów i pozycji pozabilansowych, które może przyczynić się do obniżenia dochodów odsetkowych Banku,
- ryzyko opcji klienta – ryzyko to wynika ze zmian warunków rynkowych, które, w sposób bezpośredni bądź pośredni, wpływają na zmiany oprocentowania produktów odsetkowych w Banku; zmiany oprocentowania mogą wpływać na wcześniejsze bądź późniejsze spłaty zobowiązań lub wcześniejsze bądź późniejsze wycofywanie depozytów przez klientów Banku,
- ryzyko bazowe – ryzyko to wynika ze zróżnicowanej zmiany oprocentowania produktów odsetkowych w Banku w porównaniu do zmian stóp bazowych o tym samym terminie przeszacowania ale o różnym indeksie bazowym,
- ryzyko krzywej dochodowości – ryzyko to wynika z nierównoległych zmian kształtu krzywej dochodowości dla różnych terminów i prowadzi do zmiany rynkowych stóp procentowych; ryzyko to może przyczynić się do nasilenia kategorii ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej, o którym mowa w pkt 2 i 3.

Celem systemu zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej, jest ograniczenie ekspozycji BOŚ S.A. na ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej (za wyjątkiem ryzyka opcji klienta ryzyka bazowego). Podstawowym celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej jest minimalizacja ryzyka, a nie generowanie zysków dla Banku.

Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe w księdze handlowej jest rozumiane jako ryzyko niekorzystnej zmiany wartości bieżącej instrumentów finansowych znajdujących się w księdze handlowej, a tym samym wartości kapitału własnego Banku i/lub wyniku finansowego Banku Ochrony Środowiska S.A. (BOŚ S.A.) na skutek zmian czynników rynkowych.

Zgodnie z zasadami przyjętymi w BOŚ S.A. księga handlowa zawiera transakcje realizowane na rachunek własny Banku w celu handlowym, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych, w krótkich okresach z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu i sprzedaży lub też innych odchyleń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności stóp procentowych, kursów walutowych i indeksów giełdowych. Transakcje z księgi handlowej można zrealizować w każdej chwili, a ich realizacja nie jest prowadzona w celu utrzymania płynności Banku.

W BOŚ S.A. znaczący wpływ na wielkość ryzyka rynkowego mają:

- ryzyko stopy procentowej, rozumiane jako ryzyko niekorzystnych zmian wyniku finansowego Banku i/lub wartości bieżącej instrumentów finansowych generujących ryzyko stopy procentowej, wskutek zmian rynkowych stóp procentowych oraz/lub zmian w kształcie krzywej dochodowości,
- ryzyko walutowe rozumiane jako ryzyko negatywnego wpływu zmian kursów walutowych na wynik finansowy Banku.

Celem zarządzania ryzykiem rynkowym w księdze handlowej było uzyskanie zakładanego, w tym obszarze działalności, wyniku finansowego, przy akceptowanej ekspozycji Banku na ryzyko rynkowe w księdze handlowej, w granicach nie zagrażających bezpieczeństwu Banku i akceptowanych przez Władze Banku.

2.1.2. Zakres i rodzaj systemów raportowania oraz pomiaru ryzyka płynności i ryzyka rynkowego

Ryzyko płynności

Zarządzanie ryzykiem płynności w BOŚ S.A. obejmuje zarządzanie płynnością bieżącą (do 1 miesiąca), średnioterminową (od 1 do 6 miesięcy) oraz długoterminową (powyżej 6 miesięcy) oraz metody działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych.

Dla potrzeb zarządzania ryzykiem płynności bieżącej Bank wykorzystuje głównie codzienne informacje na temat stanu kredytów i depozytów klientów niefinansowych, lokat i depozytów międzybankowych, operacji typu SWAP i FX oraz transakcji papierów wartościowych.

W zakresie ryzyka płynności średnioterminowej Banku analizowana jest wielkość wskaźników wynikających z norm nadzorczych (tj. relacji podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności do obcych środków niestabilnych, zapasu płynności krótkoterminowej oraz relacji funduszy własnych i obcych środków stabilnych do aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności), poziom aktywów płynnych, poziom osadu (w powiązaniu z koncentracją depozytów i analizą dużych klientów), a także relacje poszczególnych pozycji aktywów i pasywów w strukturze bilansu. Powyższe wskaźniki i wartości uwzględniają zdyskontowane kontraktowe przepływy pieniężne.

Bank w trybie dziennym analizuje wskaźniki nadzorcze zgodnie z postanowieniami Uchwały KNB nr 9/2007, a także sporządza przepływową lukę płynności uwzględniającą zobowiązania bilansowe i pozabilansowe w rozbiciu na poszczególne kredyty i depozyty.

Na potrzeby szczegółowej analizy płynności średnio- i długoterminowej tworzone były zestawienia aktywów i pasywów zgodnie z kontraktowymi oraz urealnionymi terminami zapadalności i wymagalności uwzględniające zdyskontowane przepływy pieniężne.

BOŚ S.A. aktywnie zarządza płynnością średnio- i długoterminową, podejmując działania na rzecz zapewnienia źródeł finansowania o odpowiedniej strukturze walutowej i terminowej oraz inwestując posiadane nadwyżki na rynku dłużnych papierów wartościowych.

Informacje dot. ryzyka płynności wraz z rekomendacjami w zakresie kształtowania struktury bilansu kierowane są do Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, do Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku.

Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej

W BOŚ S.A. pomiar ryzyka stopy procentowej polega na kontrolowaniu jego poziomu za pomocą opracowanych metod jego monitorowania (w 2008 r. w BOŚ S.A. były wykorzystywane: luka odsetkowa, luka duracji oraz kontrola ryzyka bazowego, natomiast w 2009 r. – luka stopy procentowej generowana w ramach systemu cen transferowych, BPV (*ang. Basis Point Value*) dla poszczególnych przedziałów czasowych wygenerowanych w luce stopy procentowej oraz kontrola ryzyka bazowego).

Wyznaczana w Banku w 2008 r. luka stopy procentowej w księdze bankowej mierzy podstawowe źródło ryzyka stopy procentowej, jakim jest niedopasowanie wielkości przeszacowywanych w danym czasie aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych.

W 2008 r., za pomocą luki duracji, w Banku dokonywana była ocena wpływu zmiany rynkowych stóp procentowych na wartość bieżącą kapitału własnego Banku. Wpływ ten był wyliczany w oparciu o wyznaczoną lukę odsetkową w poszczególnych przedziałach czasowych i szacowany w relacji do zmian rynkowych stóp procentowych (przy czym przyjęto, że dla instrumentów o zmiennym oprocentowaniu przychodowość zmienia się z datą przeszacowania, a dla instrumentów o stałej stopie procentowej - jest stała do daty wykupu). Stosowana w analizie luka duracji nie uwzględniała reinwestycji.

W 2008 r. w Banku rozpoczęto proces wdrożenia systemu wewnętrznych cen transferowych, umożliwiającego m.in. bardziej efektywne zarządzanie aktywami i pasywami Banku oraz poprawę jakości zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej. Proces ten został zakończony w I połowie 2009 r. W ramach tego systemu obecnie możliwe jest generowanie luki stopy procentowej, gdzie m.in. są uwzględniane środki finansujące działalność Banku w ramach księgi handlowej oraz koszt kapitału własnego Banku. W wygenerowanych w luce przedziałach czasowych bada się BPV, czyli wpływ zmiany stóp procentowych o 0,01 p.p. na wrażliwość wartości luki stopy procentowej wyznaczonej w tych przedziałach (w podziale na PLN, EUR, CHF oraz USD).

System monitorowania ryzyka stopy procentowej jest powiązany z procesem zarządzania stopą procentową w Banku oraz z polityką kredytowo-depozytową, w szczególności w zakresie kształtowania stóp procentowych oferowanych klientom, dostosowanych do kształtu krzywej dochodowości i warunków panujących na rynku.

Informacje dot. ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej kierowane są cyklicznie do Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku.

Ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej

W BOŚ S.A. pomiar ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej przede wszystkim polegał na:

- wyznaczaniu i kontrolowaniu limitów, obowiązujących w jego zakresie,
- przeprowadzaniu analiz historycznych oraz symulacji zmian zachodzących w Banku i jego otoczeniu,
- przeprowadzanie testów warunków skrajnych.

W celu monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej Bank bada przede wszystkim wrażliwość papierów wartościowych w księdze handlowej. Miary wrażliwości BPV pozwalają ocenić wpływ równoległego przesunięcia krzywej dochodowości o 1 p.b. na wartość bieżącą (cenę) dłużnych papierów wartościowych.

Stosowany jest także model wartości zagrożonej VaR (ang. Value at Risk) dla papierów wartościowych znajdujących się w księdze handlowej. Do wyznaczenia wartości zagrożonej (VaR) w BOŚ S.A. stosowana jest metoda historyczna. Opiera się ona na następujących założeniach:

- poziom ufności - 99%,
- okres utrzymywania pozycji 10 dni,
- okres próby (tzn. obserwacji danych historycznych) - 250 dni roboczych.

Celem stosowanego modelu VaR jest określenie wielkości straty, jaką Bank może ponieść w okresie 10 dni roboczych przy normalnie funkcjonującym rynku i określonym zaangażowaniu w instrumenty narażone na ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej, a tym samym - ograniczenie ekspozycji Banku na ryzyko stopy procentowej w tych portfelach do poziomu akceptowanego przez Bank.

Wyniki generowane z analizy VaR są okresowo weryfikowane poprzez stosowanie analizy back-testing metodą historyczną i rewaluacyjną w celu oceny i ewentualnej modyfikacji modelu VaR.

Ryzyko walutowe

BOŚ S.A. monitoruje ryzyko walutowe poprzez:

- wyznaczanie wartości zagrożonej (VaR), dla portfela walut, w których Bank utrzymuje indywidualne pozycje walutowe,
- wyznaczanie, monitorowanie i kontrolowanie przestrzegania limitów dopuszczalnego ryzyka walutowego dla pozycji walutowych,
- wyznaczanie, monitorowanie i kontrolowanie przestrzegania limitów straty z tytułu transakcji walutowych.

Dla monitorowania ryzyka walutowego na otwartych pozycjach walutowych Banku (bilansowych i pozabilansowych) podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej Bank stosuje parametryczny (metoda wariancji – kowariancji) model wartości zagrożonej (VaR), który opiera się na założeniu poziomu ufności w wysokości 99%, z okresami utrzymywania pozycji 1 i 10 dni i jest wyliczany z ostatnich 250 dni roboczych.

Przyjęty okres analizy tj. 1 i 10 dni wynika z założenia, że wszystkie otwarte pozycje w walutach obcych mogą być zamknięte w tych okresach, a tym samym ryzyko walutowe może być zminimalizowane.

Celem stosowanej metody jest określenie wielkości straty, jaką Bank może ponieść w okresie 1 i 10 dni roboczych przy normalnie funkcjonującym rynku i określonej otwartej

pozycji, a tym samym ograniczenie ekspozycji Banku na ryzyko walutowe do poziomu akceptowanego przez Bank.

Model VaR podlega regularnej analizie backtesting, analogicznie jak w przypadku weryfikacji modelu VaR dla ryzyka stopy procentowej.

Ryzyko walutowe w BOŚ S.A. ograniczane jest ponadto poprzez limity kwotowe dla pozycji indywidualnych w poszczególnych walutach i dla pozycji całkowitej oraz limit VaR.

Dodatkowo dla potrzeb kontroli działalności spekulacyjnej na transakcjach wymiany walutowej obowiązują limity straty (stop-loss). Kontrola wykorzystania tych limitów przeprowadzana jest codziennie.

Informacje dot. ryzyka walutowego kierowane są do Dyrektora Departamentu Skarbu, Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz Zarządu Banku.

Ryzyko cen kapitałowych instrumentów finansowych

Ryzyko akcji i kapitałowych instrumentów pochodnych występowało głównie w działalności Domu Maklerskiego BOŚ S.A. - podmiocie zależnym od Banku - i wynikało z możliwości niekorzystnych zmian cen akcji oraz wartości indeksów giełdowych co mogło mieć wpływ na wynik finansowy lub wartość kapitału Grupy.

Informacje dot. ryzyka cen kapitałowych instrumentów finansowych kierowane były do Zarządu Banku DM BOŚ S.A., a w ramach informacji nt. ryzyka w Grupie kapitałowej BOŚ S.A., były przedstawiane na Komitecie Zarządzania Aktywami i Pasywami BOŚ S.A.

2.1.3. Zasady ograniczania ryzyka finansowego oraz strategie i procesy monitorowania skuteczności metod ograniczania ryzyka finansowego

Bank posiada system funkcjonalnej kontroli wewnętrznej w zakresie zarządzania ryzykiem finansowym.

Celem kontroli funkcjonalnej jest:

- 1) rozpoznawanie (identyfikowanie) czynników ryzyka ponoszonego przez Bank, wynikających z podejmowania bieżących działań,
- 2) zapewnianie przez pracowników i ich przełożonych zgodności podejmowanych działań z procedurami, limitami i normami w obszarze zarządzania tym ryzykiem,
- 3) bieżące usuwanie przez pracowników ujawnianych błędów i uchybień, a także reagowanie przez przełożonych na występujące nieprawidłowości w organizacji pracy oraz w jakości podejmowanych działań w obszarze zarządzania przedmiotowym ryzykiem.

Kontrola wewnętrzna funkcjonalna jest procesem realizowanym przez wszystkich pracowników komórek organizacyjnych, odpowiedzialnych za prawidłowe funkcjonowanie systemu zarządzania ryzykiem w BOŚ S.A.

W celu zwiększenia skuteczności systemu zarządzania ryzykiem Bank doskonali proces pomiaru ryzyka poprzez dostosowanie procedur wewnętrznych i limitów dotyczących ryzyka do zmian warunków wewnętrznych i zewnętrznych Banku, podnoszenie kwalifikacji kadry odpowiedzialnej za zarządzanie ryzykiem oraz usprawnienie systemu informacji zarządczej dla Rady Nadzorczej Banku, Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami

Ryzyko płynności

Bank posiada plan utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych. Plan ten opiera się na założeniach dotyczących sytuacji wewnątrz Banku oraz w jego otoczeniu i obejmuje strategię utrzymania płynności w każdym ze zdefiniowanych scenariuszy awaryjnych.

W celu ograniczania ryzyka płynności Bank stosuje także limity w zakresie ryzyka płynności, bada przy tym m.in.:

- 1) relację podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności do poziomu obcych środków niestabilnych,
- 2) relację aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności do poziomu środków obcych stabilnych i funduszy własnych,
- 3) zapasu płynności krótkoterminowej.

Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej

Kontrola ryzyka stopy procentowej przede wszystkim polega na badaniu kształtowania się luki odsetkowej i ocenę wpływu zmian stóp procentowych na wartość bieżącą kapitału własnego Banku.

Obecnie natomiast, ze względu na zakończenie prac w Banku nad luką transferową, Bank planuje wprowadzenie limitów wrażliwości Banku na zmiany rynkowych stóp procentowych (BPV) w poszczególnych przedziałach luki, dla waluty polskiej oraz głównych walut obcych, w których Bank dokonuje transakcji.

Ryzyko rynkowe w księdze handlowej

W ramach monitorowania ryzyka rynkowego istotnym elementem jest kontrola stopnia wykorzystania przyjętych przez Bank limitów na przedmiotowe ryzyko. Struktura limitów wewnętrznych ma charakter hierarchiczny o trzech poziomach:

- limity strukturalne – główne limity ograniczające ryzyko w obszarach działalności Banku, ustalane przez Zarząd Banku,
- limity operacyjne – pomocnicze limity, usprawniające proces zarządzania ryzykiem, ustalane przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami na podstawie upoważnienia udzielonego w tym zakresie przez Zarząd Banku,
- limity dealerskie – limity dla poszczególnych dealerów ograniczające zaangażowanie Banku w poszczególne rodzaje transakcji i instrumentów, ustalane przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami.

Limity ustalane na niższym poziomie są bardziej restrykcyjne, tzn. ich pełne wykorzystanie nie powinno naruszać limitów ustalonych na wyższym poziomie.

System strukturalnych limitów dla ryzyka rynkowego obejmuje:

- limit potencjalnego wpływu zmiany rynkowych stóp procentowych na wynik z tytułu odsetek,
- limit na całkowitą pozycję walutową.

Dodatkowo dla potrzeb kontroli działalności spekulacyjnej na transakcjach wymiany walutowej oraz transakcjach stopy procentowej wprowadzono limity straty (stop-loss). Kontrola wykorzystania tych limitów przeprowadzana jest codziennie.

Ponadto dla zbadania wpływu szokowych zmian stóp procentowych przeprowadzane są testy warunków skrajnych dla portfela handlowego w przypadku pozycji walutowych

(testowano wpływ zmian na poziom VAR) oraz dla portfela handlowego i bankowego łącznie dla pozycji odsetkowych banku (poprzez wpływ równoległej i nierównoległej zmiany krzywej dochodowości).

Ryzyko cen kapitałowych instrumentów finansowych

Ryzyko cen kapitałowych instrumentów finansowych występuje w jednostce zależnej, tj. Domu Maklerskim BOS S.A. i wynika z możliwości wpływu niekorzystnych zmian cen akcji oraz wartości indeksów giełdowych na wynik finansowy lub wartość kapitału Grupy.

Jest ono ograniczane poprzez:

- 1) limity zaangażowania w odniesieniu do transakcji arbitrażowych,
- 2) limity zaangażowania w odniesieniu do transakcji niezabezpieczonych,
- 3) limity koncentracji inwestycji w stosunku do jednego emitenta.

Limity ustanawiane są w relacji do kapitałów nadzorowanych Domu Maklerskiego, przy czym przez kapitały nadzorowane rozumie się kapitały, jakie Dom Maklerski BOS S.A. zobowiązany jest utrzymywać zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 14 kwietnia 2006 roku. Ich wysokość dla firm inwestycyjnych o „znaczącym” zakresie prowadzonej działalności handlowej określana jest jako suma:

- kapitałów podstawowych,
- kapitałów uzupełniających II kategorii (obliczonych na podstawie §3 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 14 kwietnia 2006 roku),
- kapitałów uzupełniających III kategorii (obliczonych na podstawie §4 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 14 kwietnia 2006 roku) uwzględnianych wówczas, gdy suma kapitałów uzupełniających III kategorii jest dodatnia w kwocie nieprzekraczającej sum wymogów kapitałowych, o których mowa w § 4 niniejszego Rozporządzenia.

Limit zaangażowania w transakcje arbitrażowe został ustalony na poziomie 50% nadzorowanych kapitałów (funduszy własnych), obliczonych zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 14 kwietnia 2006 r. Z uwagi na fakt, że tylko niezabezpieczona wielkość transakcji arbitrażowych (tj. w wysokości ok. 5% wykorzystanego globalnego limitu) wpływała na całkowity wymóg kapitałowy, globalny limit został ustalony na powyższym poziomie. Całość pozycji niezabezpieczonych stanowiła 25% poziomu nadzorowanych kapitałów ze względu na wpływ pozycji niezabezpieczonych na całkowity wymóg kapitałowy. Koncentracja inwestycji wobec jednego emitenta nie powinna przekraczać 10% funduszy nadzorowanych.

Dodatkowo ustalone są limity straty ustalane w stosunku do ceny zakupu lub wartości akceptowalnej straty (przekroczenie limitów powoduje konieczność zamknięcia otwartych pozycji przez maklera) oraz limity dla poszczególnych traderów. Większość zawieranych przez Dom Maklerski BOS S.A. transakcji ma charakter transakcji intraday.

2.2. Ryzyko kredytowe

2.2.1. Proces zarządzania ryzykiem kredytowym. Zakres i rodzaj systemów raportowania i pomiaru ryzyka kredytowego

Ryzyko kredytowe definiowano jako ryzyko związane z zagrożeniem nie wywiązania się kredytobiorcy z postanowień umowy kredytowej, w szczególności w aspekcie niedotrzymania terminu spłaty kapitału, odsetek oraz pozostałych kosztów kredytowania.

System zarządzania ryzykiem kredytowym był zbiorem zasad postępowania w obszarze działalności kredytowej Banku, którego celem był wzrost wartości portfela kredytowego przy zachowaniu akceptowalnego dla Banku poziomu dochodowości i bezpieczeństwa.

System zarządzania ryzykiem kredytowym był adekwatny do celów opisanych w „Wieloletnim Programie Rozwoju - Strategii rozwoju Banku Ochrony Środowiska S.A. na lata 2007 – 2011”, zgodnie z którym celem Banku w zakresie działalności kredytowej w 2008 roku było kształtowanie takiego wolumenu i struktury portfela kredytowego, która zapewniłaby realizację zadań biznesowych z uwzględnieniem akceptowalnego poziomu ryzyka.

Zgodnie z polityką Banku – Bank jako Sygnatariusz Deklaracji ONZ „Bankowość a Środowisko” – nie udzielał kredytów na przedsięwzięcia, które mogły stanowić potencjalne źródło degradacji środowiska naturalnego.

System zarządzania ryzykiem kredytowym składał się z przedstawionych poniżej elementów:

Zasady i tryb postępowania przy zawieraniu transakcji kredytowych

Funkcja sprzedaży, ocena ryzyka kredytowego oraz administrowanie kredytami działały w Banku rozdzielnie. Zakres odpowiedzialności pracowników realizujących w/w funkcje określały szczegółowo procedury procesowe. Czynności związane z oceną ryzyka kredytowego realizowane były przez pracowników Departamentu Zarządzania Ryzykiem Kredytowym w Oddziałach i Banku.

Czynności związane z oceną ryzyka ekologicznego rozumianego jako ryzyko niewykonania finansowanych przez Bank projektów o celu ekologicznym realizowane były przez pracowników Banku posiadających odpowiednie kwalifikacje i uprawnienia w Oddziałach i w Centrali Banku, zgodnie z szczegółowym opisem zawartym w procedurach procesowych.

W przypadku transakcji wysokokwotowych Bank stosował szczególny tryb postępowania w zakresie weryfikacji oceny ryzyka kredytowego, w którym uczestniczył dodatkowo ekspert ds. ryzyka kredytowego w Centrali Banku.

Bank uzależniał zawarcie transakcji od zdolności kredytowej kredytobiorcy, czyli zdolności do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie.

W przypadku transakcji zawieranych z klientami instytucjonalnymi podstawą oceny ryzyka kredytowego była ocena ratingowa klienta i transakcji. Bank przyjmował prawne zabezpieczenia transakcji kredytowych, które powinny zapewniać odzyskanie kwoty wierzytelności wraz z prowizją, odsetkami i ewentualnymi kosztami dochodzenia należności na wypadek, gdyby kredytobiorca nie regulował dobrowolnie tych płatności. Ocena ryzyka kredytowego pojedynczego podmiotu dokonywana była na tle sytuacji ekonomicznej branży, lokalnego rynku i kraju.

W odniesieniu do klientów indywidualnych (nie prowadzących działalności gospodarczej) podstawą do podjęcia decyzji kredytowej była ocena wiarygodności kredytowej klienta przy wykorzystaniu metod scoringowych oraz ocena zdolności kredytowej dokonywana głównie na podstawie uzyskiwanego przez klienta dochodu, a także ocena poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez transakcję.

Limity dla banków na transakcje zawierane na rynku międzybankowym przyznawane były na podstawie decyzji Komitetu Kredytowego Centrali i Zarządu Banku.

W Banku proces podejmowania decyzji kredytowych uzależniony był od rodzaju i kwoty transakcji, wysokości łącznego zaangażowania danego klienta, zgodnie z kompetencjami upoważnionych pracowników i kształtował się następująco:

- Dyrektor Oddziału lub upoważniony przez niego pracownik – po dokonaniu oceny sytuacji finansowej klienta oraz po otrzymaniu pozytywnej rekomendacji transakcji osoby upoważnionej,
- Komitet Kredytowy Centrali (KKC) – w sprawach przekraczających limit uprawnień Dyrektora Oddziału lub upoważnionego przez niego pracownika,
- Zarząd Banku (ZB) - w sprawach przekraczających limit uprawnień Komitetu Kredytowego Centrali.

Ogólne zasady udzielania kredytów

Bank stosował różne miary oceny ryzyka kredytowego w stosunku do klientów instytucjonalnych i indywidualnych. Do oceny ryzyka klientów instytucjonalnych Bank wykorzystywał system oparty na ratingach. Ryzyko kredytowe klientów instytucjonalnych i indywidualnych mierzył scentralizowany system informatyczny o nazwie SZRK (System Zarządzania Ryzykiem Kredytowym).

W 2008 roku w Banku funkcjonowały następujące modele ryzyka kredytowego:

- **dla klientów instytucjonalnych** (korporacje, małe i średnie przedsiębiorstwa, jednostki samorządu terytorialnego, wspólnoty mieszkaniowe) ryzyko kredytowe oceniane było na podstawie ratingu klienta będącego średnią arytmetyczną nadanego na podstawie przedstawionych przez klienta dokumentów dotyczących jego kondycji ekonomiczno-finansowej ratingu jakościowego i ilościowego. Dla wszystkich klientów instytucjonalnych rating wyrażany był na jednej skali w przedziale od 1 do 16. Podmioty o ratingu 1 reprezentowały najniższy poziom ryzyka kredytowego. Każda kolejna klasa reprezentowała większe ryzyko w stosunku do klasy poprzedzającej. Ratingi od 13 do 16 – które występowały we wszystkich segmentach – przeznaczone były dla klientów, których ekspozycje kredytowe spełniają kryteria klasyfikacji do kategorii należności z utratą wartości.
- **dla klientów indywidualnych** (nieprowadzących działalności gospodarczej) ryzyko kredytowe było oceniane na podstawie scoringu. Scoring klienta indywidualnego polegał na sprawdzeniu czy wysokość dochodu uzyskiwanego przez klienta jest wystarczająca na pokrycie bieżących wydatków oraz spłatę zadłużenia z tytułu zaciągniętych pożyczek / kredytów.

Ponadto elementem oceny ryzyka kredytowego klientów instytucjonalnych i indywidualnych były zapytania kierowane do systemu Międzybankowej Informacji Gospodarczej – Bankowy Rejestr oraz w przypadku klientów indywidualnych dodatkowo do systemu Biura Informacji Kredytowej S.A.

Monitorowanie transakcji kredytowych

Istotne znaczenie dla obniżenia ryzyka działalności kredytowej miało obowiązkowe monitorowanie sytuacji finansowej klienta i ryzyka transakcji kredytowej. Na zakres i częstotliwość monitorowania klienta korporacyjnego wpływał jego rating, wielkość zaangażowania kredytowego oraz kategoria ryzyka ekspozycji kredytowej. Im gorszy był rating, wyższe zaangażowanie Banku tym intensywniejsze były działania monitorujące. Czynności związane z okresowym przeglądem sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta oraz monitorowaniem transakcji kredytowej / zabezpieczenia przeprowadzone były przez analityków oraz administratorów kredytowych, zatrudnionych niezależnie od miejsca świadczenia pracy (Oddziały, Centrala Banku) w jednej komórce organizacyjnej - Departamencie Operacji Kredytowych.

Monitorowanie było działaniem wielopłaszczyznowym i dotyczyło:

- portfela kredytowego w ujęciu całościowym – jakość i trendy rozwojowe,
- pojedynczej ekspozycji kredytowej – sytuacja ekonomiczno-finansowe kredytobiorcy i ryzyko transakcji,
- nadzoru nad koncentracją wierzytelności kredytowych – zaangażowanie w grupy kredytobiorców powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, koncentracja w ujęciu sektorowym,
- nadzoru nad prawidłowością klasyfikacji ekspozycji kredytowych oraz tworzenia odpisów aktualizujących na utratę wartości.

Monitorowanie portfela kredytowego dokonywane było na podstawie informacji zapisywanych w wewnętrznych systemach informatycznych.

Monitorowanie pojedynczych kredytobiorców dokonywane było na podstawie okresowych sprawozdań finansowych oraz wizytacji w siedzibie firmy / miejscu realizacji przedsięwzięcia inwestycyjnego / miejscu posadowienia zabezpieczenia. Zasadą jest, że weryfikacja warunków kredytowania oraz aktualizacja oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorcy powinna być dokonywana przynajmniej raz w roku, o ile w okresie sprawozdawczym nie wystąpiły istotne zdarzenia mogące mieć wpływ na pogorszenie zdolności kredytobiorcy do obsługi/splaty zadłużenia.

Zarządzanie koncentracją zaangażowań

W celu ograniczenia ryzyka kredytowego Bank stosował następujące limity koncentracji zaangażowań:

- limity branżowe,
- limity określające górną granicę poziomu zaangażowania Grupy wobec klienta lub grupy klientów powiązanych ze sobą kapitałowo lub organizacyjnie,
- limity dla kredytobiorców indywidualnych,
- limity bezpieczeństwa dla współpracy z poszczególnymi krajami.

Szczegółowe informacje dotyczące koncentracji zaangażowań zawarte są w Rocznym Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym na dzień 31 grudnia 2008 roku w Rozdziale 6.1 Zarządzanie ryzykiem kredytowym.

Tryb postępowania z ekspozycjami z rozpoznaną utratą wartości

Czynności związane z trybem postępowania z należnościami z utratą wartości aktywów finansowych w Banku realizowane były przez wykwalifikowanych pracowników w Oddziałach i w Centrali Banku.

Bank stosował dwa podejścia do ekspozycji z utratą wartości:

- analiza indywidualna,
- analiza portfelowa.

Analizie indywidualnej podlegały należności kredytowe klientów, wobec których zaangażowanie Banku było równe lub przekraczające 1 mln PLN. Do tej grupy zaliczały się również należności kredytowe klientów, których liczebność była zbyt niska by stworzyć dostatecznie liczną odrębną grupę a zaangażowanie na pojedynczym kontrakcie było równe lub przekraczające kwotę 300 tys. PLN

Obiektywne przesłanki wystąpienia utraty wartości ekspozycji kredytowych obejmują m.in.:

- wystąpienie opóźnień w spłacie rat kredytu lub/i odsetek przekraczające 90 dni,
- pojawienie się informacji o istotnych problemach finansowych Dłużnika, w tym obniżenie ratingu wewnętrznego Dłużnika,
- przyznanie przez Bank Dłużnikowi (ze względu na jego trudności finansowe) specjalnych praw, których w innym przypadku Bank by mu nie udzielił, w tym istotne prolongaty, odroczenia spłat rat kredytu i odsetek,
- wystąpienie wysokiego prawdopodobieństwa, że Dłużnik ogłosi upadłość, wejdzie w postępowanie układowe lub przeprowadzi reorganizację finansową,
- zanik aktywnego rynku na dany składnik aktywów finansowych ze względu na trudności finansowe kredytobiorcy,
- negatywne zmiany w strukturze organizacyjnej, w kierownictwie lub nadzorze Dłużnika,
- negatywne zmiany czynników makroekonomicznych w branży Dłużnika oraz zmian prawnych warunków prowadzenia działalności (np. cofnięcie koncesji),
- pojawienie się informacji wskazujących, iż nastąpi zmniejszenie przyszłych przepływów związanych z jednorodną pod względem ryzyka kredytowego grupą aktywów, a nie można określić pojedynczej ekspozycji, z którą ten spadek jest związany. Informacje takie mogą obrazować np. pogorszenie się statusu kredytowego Dłużników w danej grupie (np. kredytów hipotecznych) lub pogorszenie warunków ekonomicznych w danym regionie bądź nawet kraju.

Analizie portfelowej podlegały należności w przypadku których, w wyniku analizy indywidualnej nie stwierdzono przesłanek utraty wartości a także pozostałe, dla których Bank nie dokonuje analizy indywidualnej. Należności te były grupowane dla celów łącznego pomiaru utraty wartości według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Parametry decydujące o zaklasyfikowaniu należności kredytowych do konkretnych grup ryzyka odzwierciedlają zdolność dłużnika do spłaty całości zaangażowania zgodnie z warunkami umowy.

Szczegółowe informacje dotyczące trybu postępowania Banku z należnościami z rozpoznaną utratą wartości zamieszczone są w punkcie 5.1 niniejszego dokumentu.

Raportowanie w zakresie ryzyka kredytowego odbywało się cyklicznie do Zarządu Banku.

2.2.2. Zasady ograniczania ryzyka kredytowego oraz strategię i procesy monitorowania skuteczności metod ograniczania ryzyka kredytowego

Zasady ograniczania ryzyka kredytowego w Banku były ściśle powiązane z zakresem prawnych zabezpieczeń uznawanych i stosowanych przez Bank w procesie kredytowym. Bank udzielał kredytów osobom fizycznym i przedsiębiorstwom po przeprowadzeniu procesu decyzyjnego polegającego na analizie sytuacji ekonomiczno - finansowej Klienta. W zależności od wyników przeprowadzonej oceny Bank uzgadniał z klientem taką formę prawnego zabezpieczenia, która należycie zabezpieczała ryzyko wynikające z zawieranej transakcji kredytowej.

Główne rodzaje przyjmowanych przez Bank prawnych zabezpieczeń dla poniżej wymienionych kategorii ekspozycji kredytowych:

- Ekspozycje wobec klientów detalicznych – nieruchomości mieszkalne, zastawy rejestrowe, poręczenia osób fizycznych.
- Ekspozycje wobec klientów instytucjonalnych – nieruchomości komercyjne, zabezpieczenia gotówkowe lub równoważne z gotówką, gwarancje i poręczenia podmiotów gospodarczych o dobrej kondycji ekonomiczno – finansowej, papiery wartościowe, przewłaszczenia i zastaw na maszynach i urządzeniach, ubezpieczenia.

Ponadto Klient Banku mógł korzystać ze wszelkich prawnych form zabezpieczenia transakcji kredytowych przyjętych w Polsce, przewidzianych prawem cywilnym i prawem wekslowym.

Ogólne założenia polityki prawnych zabezpieczeń stosowanych przez Bank sprowadzały się do doboru odpowiedniego zabezpieczenia dla danej transakcji. Kryterium brany również pod uwagę były:

- należyta ochrona interesów Banku,
- wysokość kosztów związanych z ustanowieniem danego zabezpieczenia,
- możliwość szybkiego upłynnienia danego zabezpieczenia.

Zasadą stosowaną w Banku było ustanowienie prawnego zabezpieczenia przed uruchomieniem środków z udzielanego kredytu. W przypadku zabezpieczenia w postaci hipoteki na nieruchomości, przewłaszczenia lub zastawu na maszynach i urządzeniach oraz pojazdach, podstawą do określenia wartości przyjmowanego prawnego zabezpieczenia była wycena sporządzona przez rzeczoznawcę posiadającego stosowne uprawnienia.

Realizacja ustanowionych na rzecz Banku prawnych zabezpieczeń transakcji kredytowych w ramach procesu windykacyjnego powinna pozwolić na spłatę wierzytelności Klienta wobec Banku w przypadku, gdy Klient nie reguluje terminowo zobowiązań wobec Banku.

Zasadą funkcjonującą w Banku, ujętą w umowie kredytowej, był również obowiązek ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia w przypadku, gdy uległa pogorszeniu zdolność kredytowa Klienta lub spadła wartość ustanowionego zabezpieczenia.

Do dodatkowych funkcji zabezpieczeń należy zaliczyć:

- zwiększenie uprawnień kontrolnych Banku jako wierzyciela, poprzez ograniczenie możliwości swobodnego dysponowania przez Klienta obciążonym na rzecz Banku mieniem,
- uniemożliwienie wykorzystywania określonych składników majątku Klienta do zabezpieczania wierzytelności innych podmiotów (zwłaszcza banków)

- poprawa pozycji Banku w razie upadłości Klienta (wyłączenie określonych składników mienia z masy upadłościowej).

Proces związany z ustanawianiem prawnych zabezpieczeń ekspozycji kredytowych realizowany był w wyspecjalizowanych komórkach organizacyjnych Banku przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje.

Monitorowanie zabezpieczeń odbywało się w odrębnej komórce organizacyjnej Banku przez osoby posiadające stosowne kompetencje, w okresach przewidzianych przepisami wewnętrznymi Banku (w zależności od rodzaju przyjętego przez Bank zabezpieczenia). Były one okresowo weryfikowane, a ich wartość była na bieżąco aktualizowana.

W celu usprawnienia i ujednoczenia procesu związanego z obsługą zabezpieczeń wierzytelności kredytowych w Banku funkcjonowały procedury regulujące sposób postępowania podczas ustanawiania oraz monitorowania prawnych zabezpieczeń.

W ramach procesu kontroli wewnętrznej dokonywane było okresowe sprawdzenie procedur regulujących proces ustanawiania zabezpieczeń. Kontroli wewnętrznej podlegały również poszczególne przyjęte przez Bank zabezpieczenia.

2.3. Ryzyko operacyjne

2.3.1. Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku.

Ryzyko operacyjne definiowane było jako możliwość wystąpienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych, obejmujące również ryzyko prawne.

Główne założenia w zakresie podejścia Banku do zarządzania ryzykiem operacyjnym określała „Polityka Banku Ochrony Środowiska S.A. w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym” przyjęta Uchwałą Rady Nadzorczej BOŚ S.A.

Podstawowym celem zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku było zapewnienie zrównoważonego rozwoju, zgodnie z celami wyrażonymi w Strategii Banku i corocznym planie finansowym, poprzez:

- minimalizowanie wielkości i prawdopodobieństwa pojawienia się niespodziewanych strat,
- usprawnienie organizacyjnej efektywności działania,
- realizację zaleceń wynikających z przepisów i rekomendacji instytucji nadzorczych.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym w Banku polegało na realizacji następujących zadań:

- identyfikacji i ograniczaniu powstawania ryzyka
- wydawaniu zaleceń oraz wprowadzaniu zmian organizacyjnych, mających na celu eliminację lub minimalizację ryzyka operacyjnego,
- bieżącym informowaniu o zaistniałych zdarzeniach ryzyka operacyjnego,
- gromadzeniu niezbędnych danych umożliwiających określenie profilu, ocenę zagrożenia oraz wycenę strat z tytułu ryzyka operacyjnego,
- okresowym raportowaniu Zarządowi Banku o funkcjonowaniu kluczowych oraz szczególnie narażonych z punktu widzenia ryzyka operacyjnego obszarów działalności Banku,
- uświadamianiu pracowników o roli ryzyka operacyjnego towarzyszącego wykonywanym przez nich czynnościom.

Bank gromadził informacje o istotnych zdarzeniach ryzyka operacyjnego w bazie danych zdarzeń ryzyka operacyjnego, posługując się w tym celu dedykowaną aplikacją informatyczną. Gromadzone informacje wykorzystywane były do:

- bieżącego monitorowania poziomu ryzyka operacyjnego,
- monitorowania działań jednostek i komórek organizacyjnych związanych z zaistniałymi zdarzeniami,
- wyceny strat z tytułu ryzyka operacyjnego,
- generowania raportów dotyczących zaistniałych zdarzeń w zakresie ryzyka operacyjnego, w tym raportów na potrzeby instytucji zewnętrznych.

Szczegółowe zasady zarządzania ryzykiem operacyjnym określały przepisy wewnętrzne Banku.

2.3.2. Zakres i rodzaj systemów raportowania i pomiaru ryzyka operacyjnego

Głównym celem systemu raportowania ryzyka operacyjnego było ograniczanie i zapobieganie stratom powstałym wskutek zaistnienia zdarzeń ryzyka operacyjnego. Zadaniem tego systemu było:

- bieżące informowanie o zaistniałych w Banku zdarzeniach ryzyka operacyjnego,

- okresowe raportowanie o funkcjonowaniu obszarów działalności Banku szczególnie narażonych na ryzyko operacyjne.

W bieżącym informowaniu o zaistniałych w Banku zdarzeniach wykorzystywana była aplikacja informatyczna, w której były gromadzone i przechowywane dane o istotnych zdarzeniach ryzyka operacyjnego.

Departament Zarządzania Ryzykiem raz na kwartał sporządzał syntetyczną informację o profilu, poziomie i zarządzaniu ryzykiem operacyjnym w Banku. Informacja prezentowana jest na posiedzeniu Zarządu Banku. Informacja przedstawiała:

- wyniki przeprowadzonych przeglądów ryzyka operacyjnego,
- podstawowe wskaźniki charakteryzujące ryzyko operacyjne,
- istotne wydarzenia i zagrożenia w Banku,
- potencjalne zagrożenia wynikające z zaistniałych na rynku krajowym oraz światowym istotnych zdarzeń ryzyka operacyjnego,
- wnioski i zalecenia.

2.3.3. Zasady ograniczania ryzyka operacyjnego, oraz strategie i procesy monitorowania skuteczności zabezpieczeń metod ograniczania ryzyka operacyjnego

Bank realizował model zarządzania ryzykiem operacyjnym, w którym odpowiedzialność za bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym spoczywała na wszystkich pracownikach Banku, a w szczególności na dyrektorach departamentów Centrali oraz Oddziałów Banku - zgodnie z zakresem odpowiedzialności i zadań.

W toku bieżącej, codziennej działalności pracownicy identyfikowali, kwantyfikowali, ograniczali i monitorowali ryzyko operacyjne w swoich obszarach działania.

Dodatkowo, w zarządzaniu ryzykiem operacyjnym wykorzystywane były również inne metody, narzędzia i procesy, które ograniczały ryzyko operacyjne:

- organizacja pracy zapewniająca rozdzielenie funkcji wykonawczych od kontrolnych,
- kontrola wewnętrzna funkcjonalna wstępna, bieżąca oraz następną,
- okresowe przeglądy ryzyka operacyjnego oparte o proces samooceny,
- klauzule w zawieranych umowach, ograniczające ryzyko operacyjne,
- limity w zakresie podejmowania decyzji lub dokonywania operacji w Banku,
- ubezpieczenie mienia bankowego w wyspecjalizowanych firmach,
- tworzenie rezerw na poczet ewentualnych strat,
- automatyzacja czynności w wyniku zastosowania rozwiązań informatycznych, oraz zwiększenie jakości działań poprzez wykorzystywanie specjalistycznego oprogramowania,
- zarządzanie prawami dostępu do pomieszczeń i systemów, w celu ograniczenia możliwości dokonywania działań przez nieuprawnione osoby,
- szkolenia wewnętrzne dla pracowników Banku mające na celu uświadomienie i zrozumienie roli, wpływu oraz sposobów postępowania w zakresie ryzyka operacyjnego,
- plany awaryjne na wypadek zaistnienia zidentyfikowanych zdarzeń ryzyka operacyjnego,
- analiza adekwatności obliczonych wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego, do rzeczywiście ponoszonego ryzyka operacyjnego przez Bank.

Monitorowanie skuteczności zabezpieczeń i metod ograniczania ryzyka realizowane było z wykorzystaniem funkcjonalnej i instytucjonalnej kontroli wewnętrznej.

INFORMACJE DOTYCZĄCE STOSOWANIA NORM OSTROŻNOŚCIOWYCH

3.1. Nazwa Banku

Bank Ochrony Środowiska S.A.

3.2. Opis jednostek powiązanych

3.2.1. Jednostki, które były objęte konsolidacją pełną

Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A. z siedzibą w Warszawie przy ulicy Marszałkowskiej nr 78/80 został utworzony w dniu 6 kwietnia 1994 roku aktem notarialnym o utworzeniu Domu Maklerskiego BOŚ S.A. sporządzonym przez Kancelarię Notarialną w Warszawie przy ul. Krakowskie Przedmieście 4/6 (rep A nr 1392/94). Spółka została wpisana do Rejestru Handlowego w dniu 15 kwietnia 1994 roku Dział B nr 40120.

Dom Maklerski BOŚ S.A. uzyskał zezwolenie na prowadzenie przedsiębiorstwa maklerskiego na podstawie decyzji KPWiG z dnia 18 sierpnia 1994 roku.

Od 1 marca 1996 roku DM BOŚ S.A. jest członkiem Giełdy Papierów Wartościowych i od tego dnia rozpoczął bezpośrednie działanie na giełdzie.

Lp.	Spółki podporządkowane	Siedziba	Rodzaj działalności	Udział % w kapitale Spółki na 31-12-2008	Udział % w głosach na 31-12-2008	Metoda konsolidacji / wyceny	KRS
1.	Dom Maklerski BOŚ S.A.	Warszawa	Usługi maklerskie	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną	Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy XII Wydz. Gosp. KRS 0000048901

3.2.2. Jednostki, które były objęte konsolidacją proporcjonalną

Nie występowały jednostki objęte konsolidacją proporcjonalną.

3.2.3. Jednostki i udziały, które pomniejszały fundusze własne

Fundusze własne Grupy nie były pomniejszane o wartość udziałów w jednostkach zależnych.

3.2.4. Jednostki, które nie były ani konsolidowane, ani nie pomniejszyły funduszy własnych

Grupa posiadała 51% głosów na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy spółki Towarzystwo Inwestycyjno-Leasingowe Ekoleasing S.A. w upadłości. Z uwagi na toczące się postępowanie upadłościowe, przed dniem 1 stycznia 2004 roku Grupa utraciła kontrolę jak również jakiegokolwiek znaczące wpływy na Spółkę. Wartość akcji wykazywana była w sprawozdaniach finansowych jako aktywa dostępne do sprzedaży i objęta była 100% odpisem aktualizującym.

Spółka ta nie podlegała konsolidacji, ani pomniejszeniu funduszy własnych.

3.3. Informacje o istotnych, istniejących lub przewidywanych, przeszkodach natury prawnej lub praktycznej, w szybkim przekazaniu funduszy własnych albo spłacie zobowiązań między podmiotem dominującym a jego podmiotami zależnymi

W 2008 roku nie zaistniały istotne przeszkody natury prawnej i praktycznej w szybkim przekazaniu funduszy własnych albo w spłacie zobowiązań między BOŚ S.A. a podmiotem zależnym jakim jest Dom Maklerski BOŚ S.A.

3.4. Łączna kwota niedoborów kapitału we wszystkich podmiotach zależnych nie objętych konsolidacją oraz imienna lista tych podmiotów, przy czym niedobór kapitału jest rozumiany jako różnica między faktycznymi funduszami własnymi i minimalnym wymogiem kapitałowym

Bank nie posiadał udziałów w podmiotach zależnych, które nie byłyby objęte konsolidacją.

INFORMACJE DOTYCZĄCE FUNDUSZY WŁASNYCH

4.1. Podstawowe informacje dotyczące głównych właściwości i warunków odnoszących się do wszystkich pozycji i składników funduszy własnych

Fundusze własne Banku i Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. wyznaczone były zgodnie z art. 127 ustawy Prawo bankowe oraz Uchwałą nr 2/2007 KNB i obejmowały fundusze podstawowe oraz fundusze uzupełniające w kwocie nie przekraczającej funduszy podstawowych Banku.

I. Fundusze podstawowe Grupy BOŚ S.A. obejmują:

- 1) Fundusze zasadnicze, które stanowią:
 - a) wpłacony i zarejestrowany kapitał zakładowy,
 - b) kapitał zapasowy,
 - c) kapitał rezerwowy.

Kapitał zakładowy dotyczy jedynie kapitału jednostki dominującej. Wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

Szczegółowe informacje na temat kapitału zakładowego przedstawiono w nocie 33 do Roczno Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. za okres dwunastu miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2008 roku.

Kapitał zapasowy składa się z:

- a) nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji,
- b) podziału zysku po opodatkowaniu,
- c) różnic z wyceny zbytych i zlikwidowanych środków trwałych.

Części kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być przeznaczona jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kapitał rezerwowy tworzy się z odpisów z rocznego zysku netto niezależnie od kapitału zapasowego z przeznaczeniem na pokrycie szczególnych strat i wydatków.

2) Pozycje dodatkowe funduszy podstawowych

Na 31 grudnia 2008 roku w kalkulacji funduszy własnych w pozycjach dodatkowych funduszy podstawowych uwzględniono fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej oraz niepodzielony zysk z lat ubiegłych.

3) Pozycje pomniejszające fundusze podstawowe

Do pozycji pomniejszających fundusze podstawowe Grupy BOŚ S.A. zalicza się:

- a) wartości niematerialne,
- b) stratę z lat ubiegłych,
- c) niezrealizowaną stratę na dłużnych i kapitałowych instrumentach zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży.

II. Fundusze uzupełniające Grupy BOŚ S.A. obejmują:

- 1) Kapitał z aktualizacji wyceny rzeczowych aktywów trwałych.

2) Inne pozycje określone przez KNF, tj. 60% wartości niezrealizowanych zysków na instrumentach dłużnych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży przed opodatkowaniem podatkiem dochodowym.

4.2. Suma funduszy własnych oraz wartość poszczególnych składników i pomniejszeń funduszy podstawowych i uzupełniających określonych w art. 127 ustawy Prawo bankowe i Uchwale KNB nr 2/2007

Poniżej przedstawione zostały skonsolidowane fundusze własne Grupy BOŚ S.A. wyliczone zgodnie z art. 127 Prawa bankowego oraz Uchwałą 2/2007 KNF z dnia 13 marca 2007 roku.

Składniki funduszy własnych Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.	Wartość na 31.12.2008 (w tys. PLN)
I. Fundusze podstawowe	827 585
1) Fundusze zasadnicze	867 196
Kapitał zakładowy	150 530
Kapitał zapasowy, w tym:	672 637
- ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	296 397
- z zysku po opodatkowaniu	375 088
- odpisy aktualizujące wartość rzeczowych aktywów trwałych zbywanych lub likwidowanych	1 152
Kapitał rezerwowany	44 029
2) Pozycje dodatkowe funduszy podstawowych	68 139
Fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej	48 302
Niepodzielony zysk z lat ubiegłych	19 837
3) Pozycje pomniejszające fundusz podstawowe	-107 750
Wartości niematerialne	-57 209
Strata z lat ubiegłych	-39 067
Inne pomniejszenia funduszy podstawowych, w tym:	-11 474
- niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży	-11 247
- niezrealizowane straty na instrumentach kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży	-227
II. Fundusze uzupełniające	3 203
1) Kapitał z aktualizacji wyceny rzeczowych aktywów trwałych	3 114
2) Inne pozycje, w tym:	89
- 60% niezrealizowanych zysków na instrumentach dłużnych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży	89
Suma funduszy własnych Grupy BOŚ S.A.	830 788

4.3. Kapitał krótkoterminowy, oraz składniki zaliczone do kapitału krótkoterminowego określone zgodnie z § 5 ust. 1 uchwały KNB nr 1/2007

Na dzień 31.12.2008 r. kapitał krótkoterminowy wynosił 0 PLN.

4.4. Pozycje wymienione w § 2 ust. 1 pkt 3 i 4 uchwały KNB nr 2/2007

Grupa nie stosowała metody wewnętrznych ratingów, nie posiadała również ekspozycji sekurytyzacyjnych.

4.5. Suma funduszy własnych i kapitału krótkoterminowego

Ze względu na fakt, że kapitał krótkoterminowy na 31.12.2008 r. wynosił 0 suma funduszy własnych i kapitału krótkoterminowego (tzw. kapitał regulacyjny) wyniosła 830 788 tys. PLN.

INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZESTRZEGANIA WYMOGÓW KAPITAŁOWYCH

5.1. Opis metody stosowanej przez Bank do oceny adekwatności kapitału wewnętrznego stanowiącego wsparcie bieżącej i przyszłej działalności Banku

Grupa Kapitałowa wdrożyła proces monitorowania i oceny adekwatności kapitału wewnętrznego – proces ICAAP (Proces Oceny Adekwatności Kapitału Wewnętrznego - ang. Internal Capital Adequacy Assessment Process), który został zatwierdzony odpowiednimi regulacjami wewnętrznymi w tym zakresie. ICAAP jest procesem łączącym elementy zarządzania ryzykiem oraz zarządzania kapitałem.

W ramach procesu dokonywana jest ocena istotności występujących w działalności Grupy Kapitałowej ryzyk oraz szacowany jest kapitał wewnętrzny na pokrycie tych ryzyk. Kapitał wewnętrzny definiowany jest jako szacowana przez Grupę kwota kapitału niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka, występujących w działalności Grupy uwzględniająca zmiany otoczenia gospodarczego oraz przewidywany poziom ryzyka. Kapitał wewnętrzny powinien pokrywać przewidywany przez grupę poziom strat nieoczekiwanych, na które Grupa może być narażona w przyszłości.

Do listopada 2008 r. Grupa Kapitałowa Banku Ochrony Środowiska S.A. stosowała do szacowania kapitału wewnętrznego podejście „góra–dół”, gdzie na podstawie zmienności zysków wyznaczano zysk narażony na ryzyko, a następnie kapitał niezbędny do zainwestowania według stopy wolnej od ryzyka w celu pokrycia ww. zysku narażonego na ryzyko. Ponieważ metodyka EaR nie odzwierciedlała faktycznie ponoszonego przez Bank ryzyka w związku z prowadzoną działalnością podjęto decyzję o zastąpieniu powyżej opisanego podejścia do liczenia kapitału wewnętrznego metodą mieszaną.

Metoda mieszana wyznaczania kapitału wewnętrznego, w porównaniu do stosowanej wcześniej metody „góra-dół”, umożliwiała wyznaczanie kapitału wewnętrznego w wysokości proporcjonalnej do ponoszonego przez Bank ryzyka. Zgodnie z tą metodą dla ryzyk objętych I Filarem NUK (ryzyko kredytowe, rynkowe i operacyjne) jako zapotrzebowanie na kapitał wewnętrzny przyjęto regulacyjne wymogi kapitałowe. Dla ryzyk objętych II Filarem NUK, nie ujętych w I Filarze NUK – określono zasady oceny poziomu istotności poszczególnych ryzyk. Ocena ta w ramach procesu ICAAP przeprowadzana była przez Departamenty będące „właścicielami” poszczególnych ryzyk zgodnie z przyjętymi założeniami w tym zakresie. Dla ryzyk uznanych za istotne szacowano kapitał wewnętrzny. Łączny kapitał wewnętrzny Grupy Kapitałowej szacowany był bez uwzględniania efektu korelacji pomiędzy poszczególnymi rodzajami ryzyka.

Metoda mieszana wyznaczania kapitału wewnętrznego jest metodą przejściową, obowiązującą do czasu wdrożenia metodyki docelowej „dół-góra”.

Bank po raz pierwszy dokonał obliczenia zapotrzebowania na kapitał wewnętrzny w oparciu o metodę mieszaną za grudzień 2008 roku .

Dla ryzyk objętych I Filarem NUK:

- ryzyka kredytowego,
- ryzyka operacyjnego,
- ryzyka rynkowego

kapitał wewnętrzny był równy regulacyjnym wymogom kapitałowym.

Dla następujących ryzyk wynikających z II Filara NUK:

- ryzyka koncentracji zabezpieczeń,
- ryzyka koncentracji branżowej,
- ryzyka płynności,
- ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej,
- ryzyk biznesowego i strategicznego,
- ryzyka cyklu gospodarczego,
- ryzyka modeli,
- ryzyka kraju,
- ryzyka rezydualnego,
- ryzyka prawno – regulacyjnego

kapitał wewnętrzny ustalany był zgodnie z obowiązującymi w Grupie Kapitałowej metodykami, określonymi w regulacjach wewnętrznych Grupy Kapitałowej. Regulacje te stanowiły podstawę do monitorowania, oceny poziomu istotności oraz wyznaczania kapitału wewnętrznego dla poszczególnych ryzyk występujących w działalności Banku i Domu Maklerskiego BOŚ S.A.

Ryzyka uwzględniane w procesie szacowania kapitału wewnętrznego zdefiniowane były w politykach i regulacjach wewnętrznych jak poniżej:

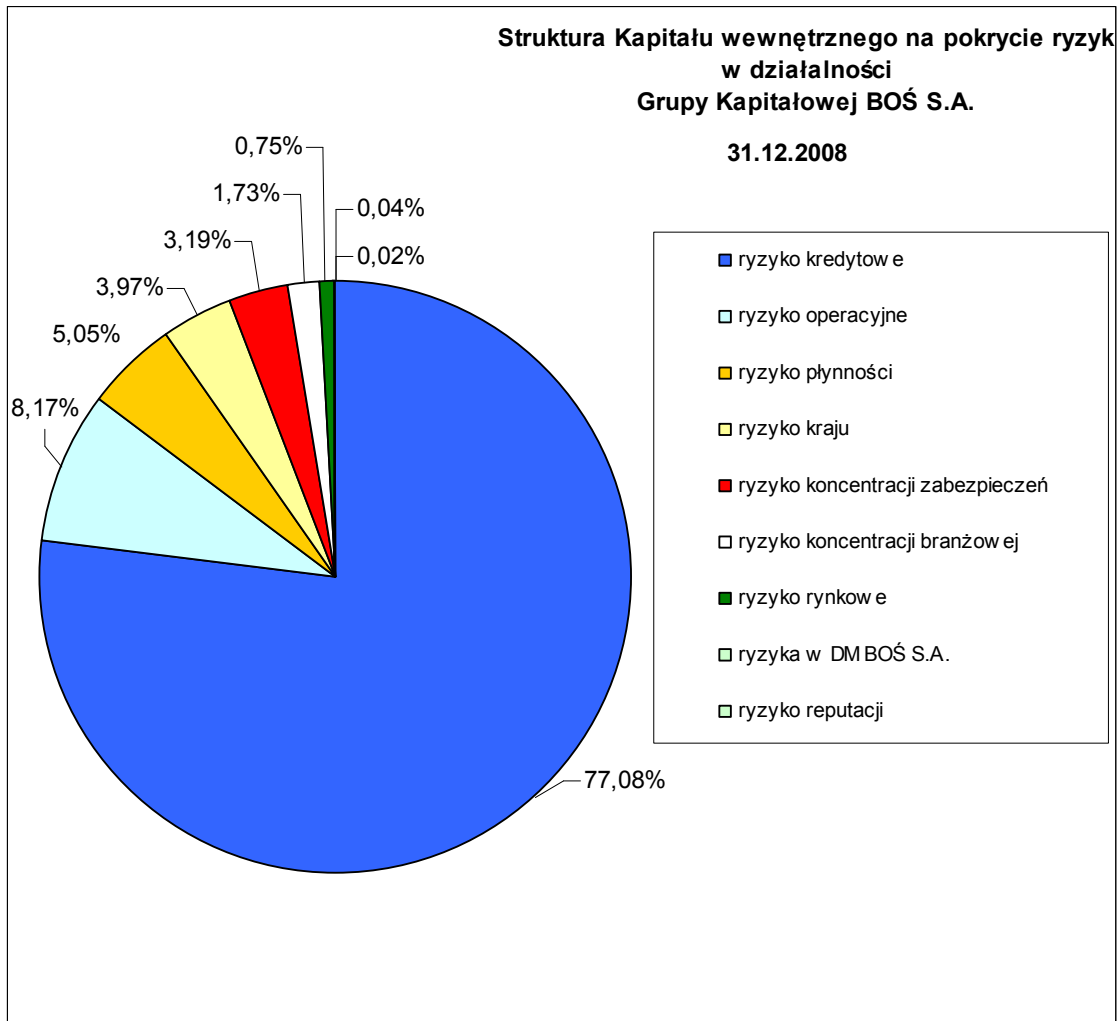
- **ryzyko kredytowe** – ryzyko związane z zagrożeniem nie wywiązania się kredytobiorcy z postanowień umowy kredytowej, w szczególności chodzi o niedotrzymanie terminu spłaty kapitału, odsetek oraz pozostałych kosztów kredytowania, lub ze swoich zobowiązań pozabilansowych względem Banku,
- **ryzyko operacyjne** – niebezpieczeństwo poniesienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów informatycznych, zdarzeń zewnętrznych (nie związanych ze zmieniającą się sytuacją ekonomiczną) oraz uwarunkowań prawnych. W zakres ryzyka operacyjnego nie włącza się ryzyka reputacji i strategicznego,
- **ryzyko rynkowe** w księdze handlowej – możliwość wystąpienia niekorzystnych zmian wyniku odsetkowego lub wartości kapitału własnego wskutek zmian parametrów rynkowych. Ryzyko rynkowe w księdze handlowej obejmuje:
 - ryzyko stopy procentowej – możliwość zaistnienia niekorzystnych zmian wyniku odsetkowego lub wartości kapitału własnego, wskutek zmian rynkowych stóp procentowych,
 - ryzyko walutowe – niebezpieczeństwo negatywnego wpływu zmian kursów walutowych na wynik finansowy lub wartość kapitału,
- **ryzyko cen instrumentów kapitałowych** - niebezpieczeństwo negatywnego wpływu zmian cen instrumentów kapitałowych na wartość kapitału lub na wynik finansowy,
- **ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej** – ryzyko niekorzystnego wpływu zmian stóp procentowych na wynik finansowy oraz kapitały Banku dla pozycji ujmowanych w księdze bankowej,
- **ryzyko koncentracji** – ryzyko koncentracji portfela kredytowego wynikające z zaangażowań Banku wobec:
 - kredytobiorców z tego samego sektora gospodarczego,
 - zaangażowań zabezpieczonych tym samym rodzajem zabezpieczenia,

- kredytobiorców z tego samego regionu geograficznego lub kraju pochodzenia,
- jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie,
- **ryzyko płynności** – ryzyko utraty zdolności do terminowego wywiązywania się z bieżących i przyszłych zobowiązań bilansowych i pozabilansowych w terminie ich wymagalności, bez ponoszenia nie akceptowalnych strat,
- **ryzyko cyklu gospodarczego** – ryzyko negatywnego wpływu cyklu gospodarczego na działalność Banku,
- **ryzyko kraju** – ryzyko obejmujące: ryzyko konwersji waluty które polega na tym, że władze danego kraju ograniczają administracyjnie możliwość zamiany jednej waluty na drugą oraz ryzyko transferu, które występuje, gdy na mocy decyzji władz kraju, z którymi Bank prowadzi transakcje, zostanie ograniczony lub całkowicie zakazany transfer należności, wskutek czego kontrahent nie będzie w stanie wypełnić swoich zobowiązań,
- **ryzyko rezydualne** – ryzyko wystąpienia straty w przypadku niewykonania zobowiązania, wynikającej z mniejszej kwoty odzysku od oczekiwanej przy uwzględnieniu ustanowionych zabezpieczeń,
- **ryzyko prawno - regulacyjne** – prawdopodobieństwo poniesienia strat materialnych i niematerialnych, powstające m.in.: na skutek błędnego lub zbyt późnego opracowania lub uchwalenia regulacji prawnych, niestabilności uregulowań prawnych, zmian w orzecznictwie, błędnego ukształtowania stosunków prawnych, oraz niekorzystnych rozstrzygnięć sądów lub organów administracji publicznej rozstrzygających sprawy sporne powstające na tle stosunków prawnych danej organizacji z innymi podmiotami. Ryzyko to obejmuje także nieefektywność prowadzonego biznesu wskutek ponoszonych kosztów związanych z niestabilnością uregulowań prawnych lub zmian w orzecznictwie,
- **ryzyko biznesowe i strategiczne** – ryzyko zmienności dochodów, wpisane we wszystkie linie biznesowe z powodu niepewności co do realizacji przychodów i kosztów zawartych w strategii Banku, głównie z powodu zmian w otoczeniu ekonomicznym i poziomie konkurencyjności,
- **ryzyko reputacji** – ryzyko pogorszenia się sytuacji Banku wskutek niekorzystnych zmian w postrzeganiu Banku spowodowanych czynnikami zewnętrznymi,
- **ryzyko modelu** – ryzyko strat spowodowanych złą specyfikacją, złym zastosowaniem lub błędnym wdrożeniem modelu lub arkuszy kalkulacyjnych.

Przyjmując kryteria istotności jako ryzyka istotne na 31.12.2008 r. uznano:

- ryzyko kredytowe;
- ryzyko operacyjne,
- ryzyko rynkowe,
- ryzyko płynności,
- ryzyko kraju,
- ryzyko koncentracji zabezpieczeń,
- ryzyko koncentracji branżowej,
- ryzyka w DM BOŚ S.A.,
- ryzyko reputacji.

Kapitał wewnętrzny dla Grupy Kapitałowej wg stanu na 31 grudnia 2008 wyniósł 632 738 tys. PLN, a jego struktura przedstawiała się następująco:

5.2. Kwoty stanowiące 8% ekspozycji ważonej ryzykiem oddzielnie dla każdej z klas ekspozycji określonych w § 20 ust. 1 załącznika nr 4 do uchwały KNB nr 1/2007 (w przypadku stosowania metody standardowej do obliczania kwot ekspozycji ważonych ryzykiem zgodnie z załącznikiem nr 4 do uchwały KNB nr 1/2007)

W celu wyliczenia wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego w Grupie stosowana była metoda standardowa, określona w załączniku nr 4 do Uchwały KNB nr 1/2007 z dnia 13 marca 2007 roku.

Na 31.12.2008 r. wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego (8% ekspozycji ważonej ryzykiem) Grupy Kapitałowej Banku w podziale na klasy aktywów kształtowało się następująco:

Klasa aktywów:	8% ekspozycji ważonej ryzykiem (w tys. PLN)
Rządy i banki centralne	30
Samorządy terytorialne i władze lokalne	36 809
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	5 301
Banki wielostronnego rozwoju	
Organizacje międzynarodowe	
Instytucje - banki	24 075
Przedsiębiorstwa	227 741
Detaliczne	164 832
Zabezpieczone na nieruchomościach	10 150
Przeterminowane	5 569
Ekspozycje należące do nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka	1
Obligacje zabezpieczone	
Ekspozycje krótkoterminowe wobec banków i przedsiębiorstw	
Ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	
Pozostałe	13 224
Razem	487 732

5.3. Kwota minimalnych wymogów kapitałowych, o których mowa w § 6 ust.1 pkt 2 do 5 uchwały KNB nr 1/2007, łącznie oraz oddzielnie dla każdego rodzaju ryzyka

Grupa Kapitałowa BOŚ S.A. w 2008 roku kalkulowała współczynnik wypłacalności na bazie całkowitego wymogu kapitałowego będącego sumą wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, wyliczonych zgodnie z Uchwałą KNB nr 1/2007 w części dotyczącej metody standardowej, dla następujących ryzyk:

- ryzyka kredytowego, w tym:
 - ryzyka kredytowego kontrahenta,
 - ryzyka rozmycia i dostawy instrumentów do rozliczenia w późniejszym terminie,
- ryzyka rynkowego, w tym:
 - ryzyka walutowego,
 - ryzyka cen towarów,
 - ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych,
 - ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych,
 - ryzyka ogólnego stóp procentowych.
- ryzyka operacyjnego.

Współczynnik wypłacalności Grupa obliczała w procentach, jako pomnożony przez 100 ułamek, którego:

- licznikiem jest wartość funduszy własnych powiększona o kapitał krótkoterminowy,
- mianownikiem jest pomnożony przez 12,5 całkowity wymóg kapitałowy.

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego wyznaczano tzw. metodą standardową, określoną w załączniku nr 4 do Uchwały KNB nr 1/2007 z dnia 13 marca 2007 roku.

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka walutowego wyznaczano tzw. metodą podstawową, określoną w załączniku nr 6 do Uchwały KNB nr 1/2007 z dnia 13 marca 2007 roku.

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka cen kapitałowych papierów wartościowych wyznaczano tzw. metodą podstawową, określoną w załączniku nr 8 do Uchwały KNB nr 1/2007 z dnia 13 marca 2007 roku.

Wymóg z tytułu ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych wyznaczano tzw. metodą podstawową, określoną w załączniku nr 9 do Uchwały nr 1/2007 KNB z dnia 13 marca 2007 roku.

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka ogólnego stóp procentowych wyznaczano tzw. metodą zaktualizowanego średniego okresu zwrotu, określoną w załączniku nr 10 do Uchwały nr 1/2007KNB z dnia 13 marca 2007 roku.

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta obliczano zgodnie z zasadami określonymi w § 6 – 8 załącznika nr 11 do Uchwały nr 1/2007 KNB z dnia 13 marca 2007 roku.

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego wyznaczano tzw. metodą podstawowego wskaźnika, o której mowa w § 2 ust. 1 pkt 1 Załącznika nr 14 do Uchwały nr 1/2007 KNB z dnia 13 marca 2007 roku.

W 2008 r. w Grupie Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A. nie występowało ryzyko cen towarów i ryzyko rozliczenia-dostawy w portfelu handlowym. Nie doszło także do przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań. Nie był przekroczony próg koncentracji kapitałowej.

Całkowity wymóg kapitałowy Grupy Kapitałowej Banku kształtował się następująco :

Wymóg kapitałowy z tytułu:	Wartość wymogu (w tys. PLN)
Ryzyka kredytowego oraz kontrahenta	487 732
Ryzyka rozliczenia – dostawy	-
Ryzyka operacyjnego	51 710
Ryzyka walutowego	2 973
Ryzyka cen towarów	-
Ryzyka kapitałowych papierów wartościowych	119
Ryzyka szczególnego cen instrumentów dłużnych	-
Ryzyka ogólnego stóp procentowych	1 671
Przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań	-
Przekroczenia progu koncentracji kapitałowej	-
Inne	-
Razem	544 205

5.4. Minimalny wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego określony zgodnie z załącznikiem nr 14 do uchwały KNB nr 1/2007

W celu wyliczenia wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego w Grupie stosowana była metoda podstawowego wskaźnika, określona w załączniku nr 14 do Uchwały KNB nr 1/2007 z dnia 13 marca 2007 roku.

Na dzień 31 grudnia 2008 r. wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego wyniósł: 51 710 tys. PLN.

INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA KREDYTOWEGO

6.1. Definicje należności przeterminowanych i z rozpoznąną utratą wartości - stosowane dla celów rachunkowości

Za należności przeterminowane przyjmowano nie zapłacone przez Klienta Banku raty kredytu i/lub odsetek w terminie wynikającym z zawartych z Bankiem umów. Dla kredytów i pożyczek przeterminowanych krócej niż o 90 dni nie rozpoznawano utraty wartości, chyba, że inne dostępne informacje wskazywały na jej wystąpienie. Utrata wartości należności oznaczała, że dla danej należności przewidywano, że Bank nie odzyska w przyszłości całości lub części kredytu i/lub odsetek.

W przypadku wystąpienia przesłanek utraty wartości, (które szczegółowo opisane zostały w rozdziale 2.2.1. Proces zarządzania ryzykiem kredytowym. Zakres i rodzaj systemów raportowania i pomiaru ryzyka kredytowego) Bank przeprowadzał dalszą analizę i określał wysokość odpisów z tytułu utraty wartości. Jeśli nie istniały obiektywne dowody na utratę wartości, Bank przyjmował, iż dla danego składnika aktywów utrata wartości nie wystąpiła.

6.2. Opis stosowanego podejścia i metod przyjętych do ustalania korekt wartości i rezerw

Model oszacowania utraty wartości bazował na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych związanych z daną ekspozycją kredytową (ile i kiedy Bank może odzyskać z danej ekspozycji kredytowej), w którym stwierdzone zostały przesłanki świadczące o utracie wartości.

W przypadku obniżenia wartości bieżącej możliwych do realizacji przepływów pieniężnych tworzona była rezerwa (odpis z tytułu utraty wartości) odpowiadająca przewidywanej stracie kredytowej z tytułu nie wywiązania się Dłużnika z zobowiązań wobec Banku. Rezerwa tworzona była dla wszystkich ekspozycji kredytowych Banku, wyłączając ekspozycje nowo nabyte w ciągu ostatniego miesiąca. Wysokość utworzonej rezerwy odpowiadała różnicy pomiędzy wartością księgową ekspozycji a wartością bieżącą netto oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych przy założeniu, że dana ekspozycja nie zostanie spłacona w całości i zostanie poddana działaniom windykacyjnym. W szacunku przyszłych przepływów uwzględniano przewidywane spłaty, które będą dokonywane przez Kredytobiorcę z tyt. kredytu, odsetek oraz wpływy z windykacji zabezpieczeń z uwzględnieniem kosztów postępowania windykacyjnego. Oczekiwane przepływy dyskontowane były wg pierwotnej efektywnej stopy procentowej danego aktywa lub grupy aktywów w celu określenia ich wartości bieżącej. Jeżeli dany kredyt był restrukturyzowany w wyniku ugody lub porozumienia zawartego na skutek trudności finansowych Kredytobiorcy to stopa używana do zdyskontowania wartości przepływów pieniężnych była ostatnią stopą kontraktową sprzed restrukturyzacji.

Bank zobowiązany był również do utworzenia rezerwy dla grupy ekspozycji, dla której zaszyły przesłanki utraty wartości lecz straty nie można było przypisać do konkretnych ekspozycji kredytowych zakładając, że część kredytów w tzw. okresie wykrywania straty znajdzie się w grupie należności zagrożonych. Bank tworzył zatem rezerwę na podstawie obserwacji historycznej, przyjmując, że dla określonej liczby kredytów zaszyły już zdarzenia warunkujące utratę wartości, ale nie zostały one jeszcze indywidualnie zidentyfikowane. Odpis z tytułu utraty wartości odnoszony był w koszty finansowe.

6.3. Łączna kwota ekspozycji według wyceny bilansowej (po korektach rachunkowych), bez uwzględnienia skutków ograniczania ryzyka kredytowego i średnia kwota ekspozycji w danym okresie w podziale na klasy

Średni stan należności oraz zobowiązań pozabilansowych bez uwzględnienia skutków ograniczania ryzyka kredytowego w 2008 r., wyrażony w tysiącach PLN, przedstawiał się jak następuje:

Należności oraz zobowiązania pozabilansowe bez uwzględnienia skutków ograniczania ryzyka kredytowego	31.12.2008	Średnia wartość w 2008r.*
Rządy i banki centralne	1 901 586	1 666 527
Samorządy terytorialne i władze lokalne	2 414 092	1 901 858
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	156 328	248 164
Banki wielostronnego rozwoju		
Organizacje międzynarodowe		
Instytucje - banki	674 447	897 904
Przedsiębiorstwa	3 533 869	2 569 207
Detaliczne	3 333 823	2 158 777
Zabezpieczone na nieruchomościach	365 788	1 734 459
Przeterminowane	296 305	296 582
Ekspozycje należące do nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka	8 932	4 466
Obligacje zabezpieczone		
Ekspozycje krótkoterminowe wobec banków i przedsiębiorstw		
Ekspozycje z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania		
Pozostałe	305 470	376 893
Razem	12 990 640	11 854 837

* / średnia arytmetyczna liczona na stanach kwartalnych w 2008 roku

Łączna wartość ekspozycji według wyceny bilansowej znajduje się w raporcie rocznym grupy kapitałowej BOŚ S.A. na dzień 31 grudnia 2008 roku, w rozdziale 5 – Zarządzanie ryzykiem finansowym.

6.4. Struktura geograficzna ekspozycji w rozbiciu na obszary ważne pod względem istotnych klas ekspozycji wraz z dodatkowymi informacjami, jeżeli są istotne

Grupa kapitałowa BOŚ S.A. prowadziła swoją działalność wyłącznie na terenie Polski i biorąc pod uwagę położenie geograficzne placówek żadne znaczące różnice w ryzyku nie zostały zidentyfikowane. Z tego powodu Grupa nie dokonała wydzielenia segmentów według podziału geograficznego.

6.5. Struktura branżowa ekspozycji lub w podziale według typu kontrahenta, w rozbiciu na klasy ekspozycji, wraz z dodatkowymi informacjami, jeżeli są istotne

Oceniając udziały branż w portfelu kredytowym Banku ukształtowane na koniec roku 2008 można stwierdzić wyraźną dominację „Administracji publicznej, obrony narodowej, obowiązkowego ubezpieczenia społecznego i powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego” –

26,0% oraz znaczące udziały „Wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz i wodę” – 6,1%, „Handlu hurtowego i komisowego, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi i motocyklami” – 5,7%, „Obsługi nieruchomości” – 4,6%, „Budownictwa” – 4,3% i „Produkcji artykułów spożywczych i napojów” – 4,1%. Zaangażowanie w podmioty „Pośrednictwa finansowego z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych”, w tym wobec banków, wyniosło 3,1 % w portfelu kredytowym Banku. Udziały pozostałych branż nie przekroczyły 3,0%.

Takie ukształtowanie struktury branżowej portfela kredytowego Banku nie powoduje istotnego ryzyka kredytowego. W dwóch pierwszych z wymienionych wyżej branż dominują klienci - podmioty będące w dobrej kondycji ekonomiczno-finansowej (głównie jednostki samorządu terytorialnego). Występuje ponadto silna dywersyfikacja ryzyka. Branże charakteryzują się znikomym poziomem odpisów aktualizujących oraz koniecznych do utworzenia rezerw. W kolejnych branżach (oprócz branży „Obsługa nieruchomości”), wyższe ich poziomy, wynikają z zalegania w portfelu starych kredytów, które są przedmiotem windykacji. Branże decydujące o kształcie bankowego portfela kredytowego mają przed sobą dobre perspektywy rozwojowe.

Struktura branżowa portfela kredytowego według stanu na 31.12.2008r, wyrażona w tysiącach PLN:

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym (w tys. PLN)	udział w sumie ogółem (w %)
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	2 155 462	26,00%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	506 593	6,10%
Handel hurtowy i komisowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi i motocyklami	471 465	5,70%
Obsługa nieruchomości i wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	380 645	4,60%
Budownictwo	356 433	4,30%
Produkcja artykułów spożywczych, napojów i wyrobów tytoniowych	343 092	4,10%
Pośrednictwo finansowe, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalno-rentowych, w tym:	255 103	3,10%
- banki	209 306	2,5%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	133 717	1,6%
Pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody	120 353	1,5%
Wytwarzanie koksu, produktów rafinacji ropy naftowej i paliw jądrowych	99 596	1,2%
Pozostałe branże, w tym:	3 458 662	41,8%
- osoby prywatne	2 451 183	29,6%
Ogółem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	8 281 121	100,00%

6.6. Struktura ekspozycji według okresów zapadalności

Zadłużenie kredytowe Banku ogółem na 31.12.2008 według terminów zapadalności przedstawia poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Wartość* (w tys. PLN)
Do 1 roku	2 411 026
Od 1 roku do 5 lat	2 860 724
Powyżej 5 lat	2 803 808
RAZEM	8 075 558

* wartość kredytów udzielonych przez oddziały Banku bez odsetek, dyskonta, prowizji rozliczanych wg efektywnej stopy procentowej oraz odpisów aktualizacyjnych

6.7. Kwoty ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości i przeterminowanych w rozbiciu na typy kontrahentów

Jako zaangażowanie przeterminowane przyjęto sumę zaangażowań wobec klienta, dla którego przynajmniej jedna z należności Banku była przeterminowana o jeden lub więcej dni. Dla kredytów i pożyczek przeterminowanych krócej niż 90 dni nie rozpoznano utraty wartości, chyba że inne dostępne informacje świadczyły o jej wystąpieniu. Dla kredytów i pożyczek, które były przeterminowane powyżej 90 dni, ale z uwagi na dobre zabezpieczenia również nie rozpoznano utraty wartości.

Kwoty ekspozycji w rozbiciu na typy kontrahentów, w tym ekspozycje z rozpoznaną trwałą utratą wartości

Poniżej przedstawiono kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym należności brutto w przypadku których wykazano utratę wartości oraz te, dla których utworzono odpis przy zastosowaniu podejścia IBNR. Dane wyrażone są w tysiącach PLN.

BAZA	KAPITAL MSR	REZERWA wg MSR 39 razem	REZERWA wg MSR 39 na kapitał	REZERWA wg MSR 39 na pozabilans
powyżej limitu 1.000.000 - pracujące - wycena grupowa	2 397 702	12 406	281	12 687
powyżej limitu 1.000.000 - niepracujące - wycena grupowa	-	-	-	-
powyżej limitu 1.000.000 - utrata wartości - wycena indywidualna	141 411	54 357	37	54 394
powyżej limitu 1.000.000 - przesłanki bez utraty wartości - wycena indywidualna	457 963	-	-	-
osoby prywatne - wycena grupowa	2 295 419	20 025	677	20 702
podmioty gospodarcze - wycena grupowa	397 924	4 942	500	5 442
budżet - wycena grupowa	2 231 896	-	-	-
Windykacja - wycena indywidualna	358 456	233 392	-	233 392
ZOZ	-	-	-	-
Inne	267	-	-	-
RAZEM	8 281 038	325 122	1 495	326 617
<i>pozostałe</i>	<i>1 282</i>	<i>489</i>	<i>-</i>	<i>489</i>
RAZEM	8 282 320	325 611	1 495	327 106
<i>gwarancje</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>2</i>	<i>2</i>
RAZEM	8 282 320	325 611	1 497	327 108

Salda korekt wartości i rezerw – przedstawione oddzielnie w rozbiciu na istotne typy kontrahentów w tys. PLN

Kredyty i należności	31-12-2008	31-12-2007
Kredyty udzielone klientom detalicznym	57 398	46 617
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	225 215	220 250
Kredyty udzielone klientom sektora finansów publicznym	1 781	247
Kredyty udzielone pozostałym klientom	4	-
Ekspozycje kredytowe banków	40 724	2
Pozostałe należności	489	483
Razem	325 611	267 599

6.8. Kwoty ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości i przeterminowanych – przedstawione oddzielnie, w podziale na istotne obszary geograficzne, obejmujące w miarę możliwości kwoty korekt wartości i rezerw związane z każdym obszarem geograficznym

Grupa kapitałowa BOŚ S.A. prowadziła swoją działalność wyłącznie na terenie Polski i biorąc pod uwagę położenie geograficzne placówek żadne znaczące różnice w ryzyku nie zostały zidentyfikowane. Z tego powodu Grupa nie dokonała wydzielenia segmentów według podziału geograficznego.

6.9. Uzgodnienie zmian stanów korekt wartości i rezerw z tytułu ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości, obejmujące:

- salda początkowe,
- kwoty umorzeń należności w ciężar odpisów w danym okresie,
- kwoty odpisów albo rozwiązań na szacowane prawdopodobne straty na ekspozycjach w danym okresie, wszelkie inne korekty, w tym korekty wynikające z różnic kursowych, połączeń podmiotów, przejęć i zbycia podmiotów zależnych oraz przemieszczeń pomiędzy grupami odpisów,
- salda końcowe,

przy czym korekty wartości i kwoty odzyskane zaliczone bezpośrednio do rachunku zysków i strat powinny być ujawnione oddzielnie

Szczegółowe informacje w zakresie zmiany stanów korekt wartości i rezerw z tytułu informacji z rozpoznaną utratą wartości znajdują się w Raporcie Rocznym Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. na dzień 31 grudnia 2008 r., w nocie nr 13 i nr 22.

Zmiany odpisów aktualizujących na utratę wartości kredytów i pożyczek, które miały miejsce w 2008 r. kształtowały się następująco:

Zmiany odpisów aktualizujących na utratę wartości kredytów i pożyczek w tys. PLN

	Kredyty udzielone bankom	Kredyty udzielone klientom detalicznym	Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	Kredyty udzielone finansom publicznym	Kredyty udzielone pozostałym klientom	Pozostałe należności	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2008	2	46 617	220 250	247	-	483	267 599
Zwiększenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	40 722	32 681	115 065	2 804	4	41	191 317
Zmniejszenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	-	-21 214	-98 643	-1 272	-	-35	-121 164
Kredyty odpisane w ciągu roku jako nieściągalne	-	-682	-11 498	-	-	-	-12 180
Inne zmniejszenia	-	-4	41	2	-	-	39
Stan na koniec okresu 31-12-2008	40 724	57 398	225 215	1 781	4	489	325 611

INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA KREDYTOWEGO KONTRAHENTA

Ryzyko kontrahenta definiowano jako możliwość poniesienia przez Grupę Kapitałową straty finansowej z tytułu niewywiązania się przez kontrahenta z zobowiązań wobec Grupy. Ryzyko to występowało w wyniku transakcji na rynku międzybankowym i transakcji na pozagełdowych instrumentach pochodnych, które znajdowały się w portfelu handlowym.

Wyróżniano przy tym:

- ryzyko przedzliczeniowe - ryzyko upadłości kontrahenta lub wycofania się kontrahenta z kontraktu bądź koszt zastąpienia przepływów finansowych z kontraktów o dodatniej wartości rynkowej w przypadku nie wykonania przez kontrahenta zobowiązania,
- ryzyko rozliczeniowe - ryzyko powstające w momencie wymiany strumieni pieniężnych, trwające od chwili dokonania płatności na rzecz kontrahenta do chwili otrzymania świadczenia wzajemnego.

7.1. Opis metodologii stosowanej do przypisania kapitału wewnętrznego i limitów kredytowych dla ekspozycji kredytowych na ryzyko kredytowe kontrahenta

Bank zarządzał ryzykiem kredytowym kontrahenta poprzez wprowadzenie odpowiednich limitów w ramach procesu kredytowego.

Kapitał wewnętrzny z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta był równy regulacyjnemu wymogowi kapitałowemu z tytułu tego ryzyka obliczonemu zgodnie z załącznikiem nr 16 do Uchwały KNB nr 1/2007.

Opis limitów kredytowych dla ekspozycji na ryzyko kredytowe kontrahenta

Ryzyko kontrahenta ograniczane było poprzez limity transakcji oraz limity zaangażowania wobec partnerów na rynku międzybankowym odrębnie ustalane dla transakcji depozytowych, dokumentowych i zabezpieczających oraz dla instrumentów pochodnych dla poszczególnych banków – kontrahentów przy czym ryzyko przedzliczeniowe i rozliczenia obciążało limity poszczególnych typów transakcji z różną wagą.

Metodologia wyznaczania limitów dla poszczególnych banków – kontrahentów w podziale na banki krajowe, zagraniczne i grupy kapitałowe oparta była na:

- ratingu zewnętrznym nadanym przez uznaną międzynarodową agencję ratingową,
- ocenie sytuacji finansowej banku – kontrahenta (rating wewnętrzny)
- jakościowej ocenie banku - kontrahenta pod względem struktury akcjonariatu, pozycji na rynku, współpracy z BOŚ S.A. i innych kryteriów.

Wysokość limitu uzależniona była od wielkości funduszy własnych banku – kontrahenta i wielkości funduszy własnych BOŚ S.A.

7.2. Opis zasad polityki w zakresie zabezpieczeń kredytowych

Bank zawierał transakcje terminowe, w których występowało ryzyko kontrahenta i standardowo wymagał od Klientów zawierających z Bankiem tego typu transakcje ustanawiania zabezpieczenia w postaci depozytu gwarancyjnego, którego wysokość określona była w wewnętrznych regulacjach Banku i zależała od wartości nominalnej

zlecenia, trybu płatności i rynku na jakim zawierane jest zlecenie. Odstępstwa od obowiązku złożenia depozytu dopuszczalne były jedynie w wyjątkowych przypadkach.

7.3. Opis zasad polityki w zakresie narażenia na ryzyko niekorzystnej zmiany wartości zabezpieczenia

W przypadku, gdy w ocenie Banku zaistniały okoliczności podwyższające ryzyko transakcji terminowych Bank miał prawo żądać od klienta uzupełnienia zabezpieczenia lub przyjąć od Klienta inne od depozytu gwarancyjnego zabezpieczenie w takim samym stopniu płynne i gwarantujące bezpieczne dla Banku wykonanie transakcji terminowych.

7.4. Omówienie wpływu wartości wymaganego zabezpieczenia jakie musiałby zapewnić Bank przy obniżeniu oceny wiarygodności kredytowej klienta

W przypadku obniżenia wiarygodności kredytowej Klienta w okresie trwania transakcji obciążonej ryzykiem kontrahenta zgodnie z zapisami umowy zawieranej pomiędzy Bankiem a Klientem - Bank miał prawo zażądać od dłużnika ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia lub zmiany zabezpieczenia w zależności od indywidualnej oceny sytuacji zgodnie z przepisami wewnętrznymi Banku.

Celem możliwych do podjęcia działań opisanych powyżej było zapewnienie bezpiecznego dla Banku wykonania transakcji terminowych.

7.5. Dodatnia wartość godziwa brutto kontraktów, korzyści z saldowania bieżącej ekspozycji kredytowej, ustanowionego zabezpieczenia oraz wartości netto ekspozycji kredytowej z tytułu instrumentów pochodnych, przy czym wartość netto ekspozycji kredytowej z tytułu instrumentów pochodnych stanowi ekspozycje z tytułu transakcji na instrumentach pochodnych po uwzględnieniu korzyści z prawnie obowiązujących umów saldowania jak i umów dotyczących zabezpieczenia kredytowego

Na koniec roku 2008 Grupa nie korzystała z korzyści saldowania oraz nie stosowała saldowania ekspozycji bilansowych i pozabilansowych jako technik ograniczania ryzyka kredytowego, dlatego wartość godziwa brutto kontraktów równa się wartości netto.

Dodatknie wartości godziwe brutto kontraktów w podziale na typy produktów kształtowały się następująco:

Dane na dzień 31.12.2008 r.

Typ transakcji	Wartość godziwa dodatnia (w tys. PLN)
FX Swap	1 710
FX Forward	1 609
Kontrakty terminowe na akcje i indeksy giełdowe*	7
FX Spot	10
Transakcje wymiany stopy procentowej	17 976
Jednostki indeksowe na WIG20	0
RAZEM	21 312

* giełdowe kontrakty terminowe *future* na akcje i indeksy giełdowe

7.6. Miary ustalania wartości ekspozycji zgodnie z przyjętą metodą

Grupa ustala wartości ekwiwalentu bilansowego transakcji pozabilansowych narażonych na ryzyko kontrahenta korzystając z metody wyceny rynkowej zgodnie z Uchwałą KNB nr 1/2007 w sprawie adekwatności kapitałowej. Ekwiwalent bilansowy obliczany jest jako suma kosztu zastąpienia, gdzie przyjmuje się wartość rynkową danej transakcji gdy jest ona dodatnia oraz przyszłej potencjalnej ekspozycji kredytowej.

7.7. Wartość referencyjna zabezpieczających kredytowych transakcji pochodnych i rozkład bieżącej ekspozycji kredytowej według typów

Na dzień 31 grudnia 2008 roku Bank nie stosował zabezpieczających kredytowych transakcji pochodnych.

7.8. Kredytowe transakcje pochodne (referencyjne) w podziale na transakcje zawarte w celach związanych z własnym portfelem kredytowym, w tym stanowiące nierzeczywistą ochronę kredytową oraz na transakcje zawarte na zlecenie klientów i transakcje spekulacyjne, z dalszym rozbiciem na zabezpieczenie zakupione i sprzedane w ramach każdej grupy produktów

Na dzień 31 grudnia 2008 roku Bank nie stosował zabezpieczających kredytowych transakcji pochodnych.

7.9. Oszacowanie współczynnika α , jeśli uzyskano zgodę od władz nadzorczych na szacowanie α .

Na dzień 31 grudnia 2008 Bank nie stosował metody modelu wewnętrznego w ramach obliczania ekwiwalentu bilansowego transakcji pozabilansowych w celu uwzględnienia ryzyka kredytowego kontrahenta i nie szacował współczynnika α

INFORMACJE W ZAKRESIE STOSOWANIA METODY STANDARDOWEJ

8.1. Nazwy zewnętrznych instytucji oceny wiarygodności kredytowej i agencji kredytów eksportowych, z których ocen korzysta Bank oraz przyczyny ewentualnych zmian w tym zakresie

W rachunku wymogów kapitałowych Grupa korzysta z ocen wiarygodności kredytowej przyznanych przez instytucje oceny wiarygodności kredytowej zgodnie z postanowieniami Uchwały KNB nr 1/2007 oraz Uchwały KNB nr 10/2007 z późniejszymi zmianami. Przygotowane zostały przepisy wewnętrzne Banku Ochrony Środowiska S.A., które regulowały zasady stosowania ratingów zewnętrznych oraz określały nazwy zewnętrznych instytucji wiarygodności kredytowej, których ratingi mogły być wykorzystane. W 2008 roku w procesie kalkulacji wymogów kapitałowych Grupa wykorzystywała informacje o ratingach zewnętrznych wystawionych przez agencje:

- Moody's Investors Service,
- Standard & Poors Ratings Services,
- Fitch Ratings.

W 2008 roku Grupa nie wykorzystywała ocen nadawanych przez agencje kredytów eksportowych.

8.2. Klasy ekspozycji, dla których stosowane są oceny wiarygodności kredytowej przyznawane przez każdą z zewnętrznych instytucji oceny wiarygodności kredytowej i agencji kredytów eksportowych

Grupa stosowała oceny wiarygodności kredytowej nadawane przez zewnętrzne instytucje wiarygodności kredytowej wymienione w punkcie 8.1 dla następujących klas ekspozycji :

- ekspozycji lub ekspozycji warunkowych wobec rządów lub banków centralnych,
- ekspozycji lub ekspozycji warunkowych wobec instytucji,
- ekspozycji lub ekspozycji warunkowych wobec przedsiębiorców.

8.3. Opis procesu stosowanego do przenoszenia oceny emitenta i emisji na pozycje spoza portfela handlowego.

W 2008 roku Grupa w ograniczonym zakresie wykorzystywała w procesie kalkulacji wymogów kapitałowych oceny wiarygodności kredytowej nadawane przez wymienione trzy agencje ratingowe. Bank w procesie kalkulacji wymogów kapitałowych wykorzystywał także oceny kredytowe nadane dla instrumentów dłużnych Skarbu Państwa.

Oceny kredytowe wykorzystywane były do określenia wagi ryzyka tych ekspozycji wobec podmiotów które posiadały taką ocenę. W przypadku gdy oceny takiej nie było wagi ryzyka przypisywane były ekspozycjom nie posiadającym zewnętrznych ocen wiarygodności kredytowej zgodnie z postanowieniami Załącznika nr 4 do Uchwały KNB nr 1/2007.

Nie wykorzystywano ocen kredytowych nadanych dla innych instrumentów dłużnych bądź programów emisji, ponieważ przyjęte zostało założenie, że jeśli istniała taka ocena, to nie generowała niższej wagi ryzyka niż ta, która wynikała z oceny nadanej konkretnemu podmiotowi.

8.4 Przyporządkowanie ocen wiarygodności kredytowej przyznanych przez każdą z zewnętrznych instytucji oceny wiarygodności kredytowej i agencji kredytów eksportowych do odpowiednich stopni wiarygodności kredytowej określonych w załączniku nr 4 do uchwały w sprawie adekwatności kapitałowej banków, przy czym nie ma obowiązku ogłaszania tej informacji, jeśli bank stosuje standardowy system przyporządkowania ocen, wskazany w załączniku nr 4 do uchwały w sprawie adekwatności kapitałowej banków oraz w uchwale Komisji Nadzoru Bankowego wydanej na podstawie art.128 ust. 6 pkt 6 ustawy – Prawo bankowe.

Grupa Kapitałowa stosowała standardowy system przyporządkowania ocen, wskazany w załączniku nr 4 do uchwały w sprawie adekwatności kapitałowej banków oraz w uchwale Komisji Nadzoru Bankowego wydanej na podstawie art.128 ust. 6 pkt 6 ustawy – Prawo bankowe.

INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Bank wyznaczał wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego na podstawie metody podstawowego wskaźnika.

Zgodnie z tą metodą szacowany był wskaźnik będący średnią wyników obliczonych jako suma wybranych pozycji rachunku zysków i strat za okres ostatnich trzech lat. Jeżeli wynik za którykolwiek z trzech lat jest ujemny lub równy zero nie jest on uwzględniany w obliczeniach średniej.

Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego stanowi 15% powyższego wskaźnika.

INFORMACJE W ZAKRESIE EKSPOZYCJI KAPITAŁOWYCH NIEUWZGLĘDNIONYCH W PORTFELU HANDLOWYM

9.1. Podział ekspozycji ze względu na cel nabycia (zyski kapitałowe, przyczyny strategiczne) oraz opis stosowanych zasad rachunkowości i metod wyceny, w tym podstawowe założenia i praktyki mające wpływ na wycenę oraz opis wszelkich istotnych zmian tych praktyk

Ekspozycje kapitałowe Banku można podzielić ze względu na cel nabycia na następujące grupy:

- akcje/udziały zakupione ze względów strategicznych zakwalifikowane do aktywów trwałych, w tym:
 - akcje i udziały w jednostkach podporządkowanych (Dom Maklerski BOŚ S.A.),
 - udziały mniejszościowe (S.W.I.F.T. SCRL, VISA Europe Ltd., Bałtycka Agencja Poszanowania Energii S.A., PAKTO S.A.);
- akcje zakupione ze względu na bieżącą działalność Banku zakwalifikowane do aktywów obrotowych, w tym:
 - akcje w portfelu dostępnym do sprzedaży (Stalexport S.A., MasterCard Incorporated).

BOŚ S.A. prowadził działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym w ograniczonym zakresie, wynikającym wyłącznie z jego celów strategicznych i bieżącej działalności Banku, w szczególności działań windykacyjnych. Decyzje o zaangażowaniu kapitałowym podejmowane były każdorazowo przez Zarząd Banku.

Akcje i udziały w jednostkach podporządkowanych oraz udziały mniejszościowe wyceniane były w księgach Banku w cenie nabycia z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości. Przy szacowaniu wartości udziałów używano powszechnie stosowanych metod wyceny, w tym wyceny metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych i wyceny metodą porównawczą.

Akcje znajdujące się w portfelu dostępnym do sprzedaży wyceniane były według wartości godziwej. W przypadku spółek notowanych na rynkach regulowanych wartość godziwą stanowiła cena rynkowa (kurs notowań akcji). W przypadku spółek nie notowanych na rynkach regulowanych przybliżoną wartość godziwą stanowiła wartość księgowa akcji. Skutki wyceny do wartości godziwej odnoszone były na kapitał z aktualizacji wyceny.

9.2. Wartość bilansowa, wartość godziwa i dla papierów wartościowych notowanych na giełdzie - porównanie ceny rynkowej z wartością godziwą, jeśli te wielkości różnią się istotnie

Ekspozycje kapitałowe nieuwzględnione w portfelu handlowym wg stanu na 31.12.2008:

Akcje i udziały w spółkach prawa handlowego	Wartość akcji w cenach nabycia (w tys. PLN)	Wartość bilansowa (w tys. PLN)	Wartość godziwa /rynkowa (w tys. PLN)
AKCJE I UDZIAŁY W JEDNOSTKACH POPORZĄDKOWANYCH	21 940	21 940	21 940
Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A.	21 940	21 940	21 940
UDZIAŁY MNIEJSZOŚCIOWE	40,04	13,04	13,04
Bałtycka Agencja Poszanowania Energi S.A.	10	10	10
Polsko-Amerykańska Korporacja Ochrony Środowiska PAKTO S.A.	26	0	0
SWIFT S.C.R.L.	4	3	3
VISA Europe Ltd.	0,04	0,04	0,04
PORTFEL DOSTĘPNY DO SPRZEDAŻY	1 382	1 151	1 668
MasterCard Incorporated	111	89	89
VISA Inc.	24	24	24
<i>w tym akcje spółek notowanych na rynkach regulowanych:</i>			
Stalexport S.A.	1 247	1038	1 555
RAZEM	23 362	23 104	23 621

9.3. Rodzaje, charakter i kwoty ekspozycji w kapitałowych papierach wartościowych w podziale na: papiery notowane na giełdzie, odpowiednio zdywersyfikowane portfele papierów wartościowych niedopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym kapitałowych papierów wartościowych oraz inne ekspozycje

Bank prowadził działalność na GPW w ograniczonym zakresie. W portfelu dostępnym do sprzedaży znajdowały się akcje Stalexport Autostrady S.A. oraz MasterCard Incorporated, VISA Inc. Natomiast DM BOS S.A. posiadał w tym portfelu akcje i udziały w wysokości 1 687 tys. PLN.

9.4. Zrealizowane zyski lub straty ze sprzedaży i likwidacji w ujęciu skumulowanym w danym okresie

W 2008 roku Bank nie dokonywał sprzedaży ekspozycji kapitałowych, w związku z czym nie wystąpiły zrealizowane zyski/straty ze sprzedaży.
W 2008 roku Bank zrealizował zysk w kwocie 74 tys. PLN w postaci środków otrzymanych z umorzenia akcji spółki VISA Europe.

9.5. Kwota ogółem niezrealizowanych zysków i strat, łączne niezrealizowane zyski i straty z przeszacowania oraz inne pozycje o podobnym charakterze zaliczane do funduszy podstawowych lub uzupełniających

Niezrealizowana strata z tytułu wyceny instrumentów kapitałowych zaliczonych do portfela dostępnego do sprzedaży, która została zaliczona do kapitału z aktualizacji wyceny wg stanu na 31 grudnia 2008 roku wyniosła 227 tys. PLN.

INFORMACJE W ZAKRESIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ W KSIĘDZE BANKOWEJ

10.1. Charakter ryzyka stopy procentowej, podstawowe założenia (w tym założenia dotyczące wcześniejszego spłacania kredytów oraz zachowania depozytów o nieustalonym terminie wymagalności) oraz częstotliwość pomiaru ryzyka stopy procentowej

Podstawowe założenia dotyczące sposobu monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej zostały opisane w punkcie 2.1.2. Zakres i rodzaj systemów raportowania oraz pomiaru ryzyka płynności i ryzyka rynkowego niniejszego dokumentu.

Jednocześnie w BOŚ S.A., w miarę potrzeb, przeprowadzana była analiza dotycząca wcześniejszego spłacania kredytów oraz zrywalności wszystkich rodzajów depozytów, przy czym obecnie trwa proces doskonalenia przyjętych w Banku metod w tym zakresie oraz generowania baz danych.

10.2. Zmiana wyniku finansowego, zdyskontowanej wartości ekonomicznej lub innych miar stosowanych do oceny skutków szokowych spadków lub wzrostów stóp procentowych obliczonych zgodnie z metodą pomiaru ryzyka stopy procentowej stosowaną przez Bank, w podziale na poszczególne waluty.

Miara	31.12.2008 r. (w mln PLN)
Wpływ zmian rynkowych stóp procentowych o 100 p.b. na wartość bieżącą kapitału własnego Banku	-16,66

Sposób wyznaczania wpływu zmian parametrów rynkowych na wartość bieżącą kapitału własnego BOŚ S.A. został opisany w punkcie 2.1.3. dotyczącym zasad ograniczania ryzyka finansowego oraz strategii i procesów monitorowania skuteczności metod ograniczania ryzyka finansowego

INFORMACJE W ZAKRESIE WYMOGÓW KAPITAŁOWYCH NA EKSPOZYCJE SEKURYTYZACYJNE

Grupa nie posiadała ekspozycji sekurytyzacyjnych.

INFORMACJE W ZAKRESIE TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO

W 2008 roku Bank stosował techniki redukcji ryzyka kredytowego celem ograniczenia ryzyka generowanego przez ekspozycje kredytowe zgodnie z wytycznymi nadzoru bankowego. Bank stosując techniki redukcji ryzyka kredytowego zakładał, że ekspozycja kredytowa objęta technikami redukcji ryzyka kredytowego nie będzie generować ryzyka kredytowego wyższego niż ekspozycja, której ryzyko kredytowe nie zostało ograniczone. Jedynie pewne typy zabezpieczeń oraz pewne typy podmiotów wystawiających gwarancje spełniają wymagania pozwalające wykorzystywać je do redukcji wymogów kapitałowych. Ponadto w regulacjach dotyczących adekwatności kapitałowej oraz w regulacjach wewnętrznych Banku zawarto, iż proces zarządzania prawnymi zabezpieczeniami ekspozycji kredytowych oraz warunki w umowach o zabezpieczenie muszą spełniać minimalne wymogi, takie jak:

- procedury monitorowania wartości rynkowej,
- ubezpieczenia,
- brak wątpliwości prawnych dotyczących prawidłowości ustanowienia zabezpieczenia.

Bank w 2008 roku celem prezentacji w rachunku adekwatności kapitałowej technik ograniczania ryzyka kredytowego stosował metodę kompleksową uznawania zabezpieczeń w myśl załącznika nr 17 do Uchwały KNB nr 1/2007.

Techniki ograniczania ryzyka kredytowego przy obliczaniu wymogu kapitałowego metodą standardową uwzględniają:

- ochronę kredytową rzeczywistą – technikę redukcji ryzyka kredytowego, w której zmniejszenie ryzyka kredytowego z tytułu ekspozycji kredytowej wynika z prawa Banku do upłynnienia, dokonania transferu lub przejęcia przyjętych na zabezpieczenie aktywów lub środków pieniężnych. Zgodnie z przyjętą w Banku metodą Bank w 2008 roku stosował następujące rodzaje prawnych zabezpieczeń transakcji kredytowych w ramach rzeczywistej ochrony kredytowej:
 - zdeponowane środki pieniężne lub bankowe instrumenty pieniężne wystawione przez bank udzielający kredytu,
 - dłużne papiery wartościowe spełniające określone wymogi,
 - akcje lub instrumenty dłużne zamienne na akcje nieobjęte głównym indeksem znajdujące się w obrocie na uznanej giełdzie papierów wartościowych,
 - jednostki uczestnictwa w funduszach obejmujących ww. akcje, o ile wartość jednostki tych funduszy publikowana jest codziennie,
 - złoto,
 - zabezpieczenia w postaci hipotek na nieruchomościach mieszkalnych i komercyjnych;
- ochronę kredytową nierzeczywistą – technikę redukcji ryzyka kredytowego, w której zmniejszenie ryzyka kredytowego wynika ze zobowiązania strony trzeciej do zapłacenia określonej kwoty w przypadku niewykonania zobowiązania przez dłużnika lub wystąpienia innych, określonych w umowie zdarzeń kredytowych. Bank w 2008 roku stosował następujące rodzaje prawnych zabezpieczeń transakcji kredytowych w ramach nierzeczywistej ochrony kredytowej:
 - gwarancje oraz regwarancje,a także wymienione poniżej rodzaje prawnych zabezpieczeń transakcji kredytowych w ramach rzeczywistej ochrony kredytowej, które na potrzeby rachunku adekwatności kredytowej traktowane były jak gwarancje:
 - zdeponowane środki pieniężne lub bankowe instrumenty pieniężne w posiadaniu banku będącego stroną trzecią,

- polisy ubezpieczeniowe,
- papiery wartościowe z opcją odkupu na żądanie.

11.1. Polityka i procedury dotyczące saldowania ekspozycji bilansowych i pozabilansowych, wraz ze wskazaniem, w jakim stopniu Bank je stosuje

Bank w 2008 roku nie stosował saldowania ekspozycji bilansowych i pozabilansowych jako technik ograniczania ryzyka kredytowego.

11.2. Polityka i procedury dotyczące wyceny zabezpieczeń kredytowych i zarządzania zabezpieczeniami

Prowadzona w 2008 roku przez Bank polityka zabezpieczeń miała na celu należyte zabezpieczenie interesu Banku, w tym przede wszystkim ustanowienie zabezpieczeń umożliwiających wysoki poziom odzysku z wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych.

Podczas ustanawiania zabezpieczeń dopuszczalne było stosowanie jednocześnie kilku form zabezpieczania wierzytelności.

Polityki i procedury wewnętrzne Banku dotyczące zarządzania zabezpieczeniami wprowadzały obowiązek spełnienia wymagań dotyczących uznawalności prawnych zabezpieczeń transakcji kredytowych w rozumieniu wynikającym z załącznika nr 17 do Uchwały KNB nr 1/2007, głównie koncentrowały się na:

- skutecznym ustanowieniu zabezpieczenia, które na wypadek wystąpienia niewypłacalności klienta umożliwiało sprawne przeprowadzenie procesów windykacyjnych,
- braku dodatniej korelacji pomiędzy wartością zabezpieczenia a wiarygodnością kredytową dłużnika Banku,
- zgodności działania Banku z obowiązującymi przepisami prawa w tym zakresie,
- monitorowaniu wartości zabezpieczeń z częstotliwością umożliwiającą posiadanie przez Bank aktualnych danych dotyczących wartości przyjętych prawnych zabezpieczeń transakcji kredytowych,
- wprowadzeniu planów awaryjnych na wypadek wystąpienia sytuacji znacznego obniżenia wartości przyjętych zabezpieczeń wskutek zmian czynników makroekonomicznych.

Do wyceny prawnych zabezpieczeń stosowane było podejście ostrożnościowe, uwzględniające podczas ustanawiania zabezpieczenia długoterminową wartość rynkową oraz możliwą zmienność wartości przyjętego zabezpieczenia w czasie.

Wycena zabezpieczeń opierała się na następujących zasadach:

- w odniesieniu do zabezpieczeń rzeczowych określana była bieżąca wartość rynkowa przy założeniu funkcjonowania dla tych zabezpieczeń rynku umożliwiającego szybkie upłynnienie w przypadku wystąpienia niewypłacalności dłużnika Banku,
- możliwe jest obniżenie wartości zabezpieczenia jeżeli jego rodzaj, lokalizacja i charakter (np. zużycie i przestarzałość) wskazują na niepewność co do możliwości utrzymania wartości rynkowej.

11.3. Główne rodzaje gwarantów i kontrahentów kredytowych instrumentów pochodnych oraz ich wiarygodność kredytowa

W 2008 roku Bank Ochrony Środowiska S.A. nie realizował transakcji w zakresie kredytowych instrumentów pochodnych.

Główni gwaranci, od których Bank otrzymał gwarancje pod należności w portfelu kredytowym, wg stanu na 31.12.2008r., to:

- 1) podmioty niefinansowe: wartość gwarancji otrzymanych: 111,0 mln PLN. (38,2% ogółu gwarancji księgowanych na 31.12.2008r.),
- 2) monetarne instytucje finansowe: wartość gwarancji otrzymanych: 50,2 mln PLN, (17,3% ogółu),
- 3) instytucje samorządowe: wartość gwarancji otrzymanych: 80,8 mln PLN, (27,8% ogółu),
- 4) Bank Gospodarstwa Krajowego Z KFPK: wartość gwarancji otrzymanych: 48,9 mln PLN (16,8% ogółu).

Ogółem wartość otrzymanych gwarancji od wszystkich wymienionych podmiotów na 31.12.2008r. to 290,9 mln PLN.

11.4 W przypadku stosowania metody standardowej zgodnie z załącznikiem nr 4 do uchwały KNB nr 1/2007: oddzielnie dla każdej klasy ekspozycji – całkowitą wartość ekspozycji (po zastosowaniu, w miarę stosowności, saldowania ekspozycji bilansowych lub pozabilansowych) zabezpieczoną przez uznane zabezpieczenia finansowe lub inne uznane zabezpieczenia, po uwzględnieniu korekt z tytułu zmienności;

Grupa Kapitałowa nie stosuje saldowania ekspozycji bilansowych lub pozabilansowych w ramach rachunku adekwatności kapitałowej. W ramach uwzględnianych technik ograniczania ryzyka kredytowego przeważają instrumenty ochrony kredytowej nieruchomości.

Poniżej zestawienie prezentujące całkowitą wartość ekspozycji zabezpieczoną przez uznane instrumenty ochrony nieruchomości, po uwzględnieniu korekt z tytułu zmienności według stanu na 31.12.2008 r.

Klasa aktywów	Ekspozycje przed ujęciem metod ograniczenia ryzyka kredytowego (w tys. PLN)	Rzeczywista ochrona kredytowa (w tys. PLN)	Ekspozycje po uwzględnieniu metod ograniczania ryzyka kredytowego, po uwzględnieniu korekt z tytułu zmienności (w tys. PLN)
Rządy i banki centralne	1 846 757	-	1 846 757
Samorządy terytorialne i władze lokalne	2 414 092	-	2 414 092
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	156 274	-	134 315
Banki wielostronnego rozwoju	-	-	-
Organizacje międzynarodowe	-	-	-
Instytucje - banki	638 749	-	638 749
Przedsiębiorstwa	3 502 003	-	3 398 690
Detaliczne	3 312 969	2 438	2 901 390
Zabezpieczenie na nieruchomościach	362 351	-	362 351
Przeterminowane	71 685	101	68 998
Ekspozycje należące do nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka	25	-	25
Obligacje zabezpieczone	-	-	-
Ekspozycje krótkoterminowe wobec banków i przedsiębiorstw	-	-	-
Z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	-	-	-
Pozostałe	305 469	-	305 469
Razem	12 610 374	2 539	12 070 836

11.5 W przypadku stosowania metody standardowej zgodnie z załącznikiem nr 4 do uchwały KNB nr 1/2007: oddzielnie dla każdej klasy ekspozycji – całkowitą wartość ekspozycji (po zastosowaniu saldowania, jeżeli występuje - ekspozycji bilansowych i pozabilansowych) zabezpieczoną gwarancją lub kredytowymi instrumentami pochodnymi.

Poniżej zestawienie prezentujące całkowitą wartość ekspozycji zabezpieczoną przez uznane instrumenty ochrony nierzeczywistej, po uwzględnieniu korekt z tytułu zmienności według stanu na 31.12.2008 r.

Klasa aktywów	Ekspozycje przed ujęciem metod ograniczania ryzyka kredytowego (w tys. PLN)	Nierzeczywista ochrona kredytowa (w tys. PLN)	Ekspozycje po uwzględnieniu metod ograniczania ryzyka kredytowego po uwzględnieniu korekt z tytułu zmienności (w tys. PLN)
Rządy i banki centralne	1 846 757	-	1 846 757
Samorządy terytorialne i władze lokalne	2 414 092	-	2 414 092
Organy administracji i podmioty nieprowadzące działalności gospodarczej	156 274	23 984	134 315
Banki wielostronnego rozwoju	-	-	-
Organizacje międzynarodowe	-	-	-
Instytucje - banki	638 749	-	638 749
Przedsiębiorstwa	3 502 003	52 070	3 398 690
Detaliczne	3 312 969	702 862	2 901 390
Zabezpieczenie na nieruchomościach	362 351	-	362 351
Przeterminowane	71 685	8 147	68 998
Ekspozycje należące do nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka	25	-	25
Obligacje zabezpieczone	-	-	-
Ekspozycje krótkoterminowe wobec banków i przedsiębiorstw	-	-	-
Z tytułu uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	-	-	-
Pozostałe	305 469	-	305 469
Razem	12 610 374	787 063	12 070 836